MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

JUSTYNA BUINICKA

FINANSINIŲ ATASKAITŲ PARUOŠIMO KONSOLIDAVIMUI METODIKA

Magistrinis baigiamasis darbas

Vadovas
doc. dr. Lukas Giriūnas

VILNIUS, 2015

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

FINANSINIŲ ATASKAITŲ PARUOŠIMO KONSOLIDAVIMUI METODIKA

Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N30005

Vadovas
doc. dr. L. Giriūnas
2015-....-....

Recezentas

2015-....-....

Atliko
FVmis3-01 gr. stud.
Justyna Buinicka
2015-....-....

VILNIUS, 2015

TURINYS

ĮVADAS 6
1. BENDRŲJŲ ATSKAITOMYBĖS KONSOLIDACIJOS PRINCIPŲ TEORINIAI ASPEKTAI 9
1.1. Priklausomų kompanijų tipai ir tarptautinės finansinės atskaitomybės standartų apžvalga 9
1.2. Organizacijos jungimosi principai ir metodai 11
1.3. Reikalavimų, konsoliduojamų organizacijų atskaitomybei, identifikavimas 18
2. ILGALAIKIŲ INVESTICIJŲ APSKAITOS IR ATSKAITOMYBĖS KONSOLIDACIJOS METODAI IR PROCEDŪROS 21
2.1. Konsoliduotos finansinės atskaitomybės apskaitos metodai 21
2.2. Konsoliduotos atskaitomybės struktūra ir konsolidacijos procedūros 24
2.2.1. Konsoliduotos atskaitomybės struktūra 25
2.2.2. Pirminės konsolidacijos procedūra 26
2.2.3. Tolimesnės konsolidacijos procedūra 30
2.3. Pagrindinių problemų konsolidacijos procedūrose identifikavimas 35
3. AB „X“ ATSKAITOMYBĖS KONSOLIDACIJA, NAUDOJANT SKIRTINGUS APSKAITOS METODUS 38
3.1. AB „X“ atskaitomybės konsolidacijos, naudojant skirtingus apskaitos metodus, metodologija 38
3.2. AB „X“ atskaitomybės konsolidacijos, naudojant skirtingus apskaitos metodus, analizės rezultatai ir jų apibendrinimas 39
IŠVADOS 47
LITERATŪRA 49
ANOTACIJA 53
ANNOTATION 53
SANTRAUKA 54
SUMMARY 55
PRIEDAI 56

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Metodai, naudojami konsoliduotos atskaitomybės sudarymui 12
2 lentelė. Pagrindinių aktyvų ir įsipareigojimų tipų įvertinimo būdai 14
3 lentelė. Atsiskaitomybės transformavimo metodai 20
4 lentelė. Investicijų į skirtingus priklausomų kompanijų tipus apskaitos metodai 21
5 lentelė. Motininės ir dukterinės kompanijų balansai iki susijungimo 28
6 lentelė. Įsigijimo vertės grynųjų aktyvų vertės viršijimo paskirstymas 29
7 lentelė. Eliminuojantys įrašai įsigyjant kompaniją 29
8 lentelė. Konsoliduotas balansas įsigijimo datai 30
9 lentelė. Pelno ir nuostolių ataskaita grupės vidinių pardavimų atveju 33
10 lentelė. Koreguojantys įrašai grupės vidaus pardavimams 33
11 lentelė. Balanso straipsnių koregavimas išmokant dividendus iš pelno po susijungimo 34
12 lentelė. Konsoliduoto balanso straipsnių koregavimas, esant vidiniam aktyvų pardavimui 35
13 lentelė. Finansinių ataskaitų konsolidacijos metodų privalumai ir trūkumai 36
14 lentelė. Tyrimo etapai 38
15 lentelė. Esamų ar konvertuojamų potencialių balsavimo teisę turinčių akcijų egzistavimas ir įtaka 41
16 lentelė. Pradinio konsoliduoto balanso ataskaitos ištrauka 41
17 lentelė. Organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ tarpusavio operacijų rezultatai 42
18 lentelė. Konsolidacijos rezultatas eliminavus tarpusavio operacijas 42
19 lentelė. Konsolidacijos rezultatas eliminavus pasikartojančias sąnaudas 42
20 lentelė. Balanso ištrauka, naudojantis proporcinio konsolidavimo metodu 44
21 lentelė. Balanso straipsnių koregavimas išmokant dividendus 45
22 lentelė. Nuosavo kapitalo straipsnių konsolidavimas, išskiriant mažumos dalį 46
23 lentelė. Atskaitomybės konsolidacijos metodų taikymo gairės 46

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Dukterinės kompanijos grynųjų aktyvų vertės santykis iki ir po pirkimo..... 15
2 pav. Pirminės konsolidacijos procedūra..... 27
3 pav. Tolimesnės konsolidacijos procedūros schema..... 31

ĮVADAS

Pasaulinės ekonomikos globalizacijos, užsienio prekybos bei investicinės veiklos tendencijos sukelia naujų ekonominių institutų, galinčių užtikrinti įvairių tipų ekonominių agentų ir sistemų tarpusavio sąveiką, susikūrimą ir pastovų tobulinimą. Globalizacijos procesų neišvengiamumas verčia pasaulines finansines rinkas įvertinti įvairias verslo pasaulio nuostatas.

Viena iš svarbių tendencijų, lydinčių globalizaciją, yra įvairių šalių finansinės apskaitos ir atskaitomybės standartų unifikavimas. Šiuo metu vis dar egzistuoja situacija, kai daugelyje išsivysčiusių ir besivystančių šalių taikomos nacionalinės buhalterinės apskaitos sistemos ir standartai, ženkliai riboja integracijos galimybes ir padidina išlaidas. Pažymėtina, kad iki praėjusio amžiaus aštunto dešimtmečio dar neegzistavo vieningi buhalterinės apskaitos metodologiniai principai, o tai labai sunkino kapitalo eksporto į užsienį galimybes (nes kompanijos finansinės atsiskaitomybės nebuvo galima išanalizuoti nežinant buhalterinės apskaitos sistemos) bei bendrų įmonių kūrimą.

Šiuo metu apskaitos procedūrų ir principų standartizavimą nuo 2001 metų vykdo Tarptautinių apskaitos standartų valdyba (TASV), kuri leidžia ir platina Tarptautinius finansinės atskaitomybės apskaitos standartus (TFAS). Daugelis šalių šiuo metu naudojasi Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartais pagrįsta apskaita. Integracijos procese aktyviai dalyvauja ir Lietuva. Vis daugiau šiuolaikinių kompanijų, kaip vieną iš strategijų renkasi finansinį skaidrumą, leidžiantį gauti prieigą prie tarptautinių kapitalo išteklių.

Šiuolaikinis kapitalo rinkos vystymasis, verslo stambinimo procesai, objektyviai skatinantys kompanijų konkurencingumo stiprinimą, reikalauja tobulinti verslo dalyvių valdymo sprendimų priėmimo proceso informacinį aprūpinimą. Ūkio subjektų susivienijimas, siekiant išplėsti verslo mastą ir padidinti jo rezultatyvumą sukuriant vieningą ekonominį vienetą galimas ir be vieningo juridinio asmens įsteigimo. Šiuo atveju kiekviena iš besijungiančių pusių išlaiko savo, kaip juridinio asmens, savarankiškumą, vykdo savarankišką buhalterinę apskaitą ir formuoja finansinę atsiskaitomybę. Tuo pačiu susivienijusių į grupę kompanijų veikla kontroliuojama ir koordinuojama iš vieno centro. Tai leidžia realizuoti efektyvesnę finansinę-ekonominę politiką, nes bendri verslo interesai tampa svarbesniais už atskiros kompanijos interesus.

Remiantis Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartais, kompanijų susivienijimas – tai ekonominio subjekto sukūrimas, vienai kompanijai perkant kitos kompanijos kapitalą, grynuosius aktyvus (ar jų dalį), ko rezultate įsigyjantis įgauna galimybę kontroliuoti kitos kompanijos grynuosius aktyvus ir operacijas. Šį principą taikant akcinėms bendrovėms, kurios yra labiausiai paplitusi juridinių asmenų veiklos teisinė-organizacinė forma, kompanija investuotoja valdo didžiausią balsą turinčių kitos kompanijos akcijų dalį. Sandoriai, sukeliantys kompanijų jungimąsi, kaip taisyklė, yra interesų sujungimas. Tokių sandorių pagrindiniai finansiniai-ekonominiai aspektai atsispindi konsoliduotoje

atskaitomybėje.

Pilna ar dalinė kitų kompanijų kontrolė sąlygoja agreguotos finansinės atskaitomybės konsolidaciją. Konsolidacijos pagalba įtraukiami visų dukterinių ir priklausomų organizacijų individualių finansinių atskaitomybių rodikliai. Tokia atskaitomybė turi atspindėti visos kompanijų grupės, kurių kapitale tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvauja pagrindinė kompanija, veiklos rezultatyvumą.

Konsoliduota atskaitomybė – tai finansinė kompanijų grupės atskaitomybė, sudaryta tokiu būdu, tarsi šios kompanijos būtų vieninga visuma. Konsoliduota ataskaita turi principinių skirtumų nuo suvestinės atskaitomybės, nes skiriasi suvestinės ir konsoliduotos ataskaitos sudarymo principai.

Tyrimo aktualumas. Šiuo metu yra atlikta daug tyrimų, susijusių su TAFAS taikymu įmonėse. Tai C. Nobes (2005), M. Covrig, M. Defond, M. Hung (2005), M. Hung, R. Subramanyam, R (2007) ir kitų užsienio mokslininkų darbai. Lietuvoje supažindinimą su tarptautinių apskaitos standartų taikymu organizacijose pateikia K. Levišauskaitė, R. Legenzova (2004), J. Mackevičius (2006), K. Rudžionienė (2009) ir kt. ***Tačiau iki šiol mokslinės literatūros bei tyrimų, skirtų verslo bei viešojo sektorių organizacijų finansinės atskaitomybės ataskaitų konsolidavimui nėra***. Būtent tai ir lemia tyrimo aktualumą.

Tyrimo problema. Kokie yra tarptautinių apskaitos standartų taikymo ypatumai, sudarant tarpusavyje susijusių kompanijų konsoliduotas ataskaitas?

Tyrimo objektas – finansinės ataskaitos.

Tyrimo tikslas – atlikti konsolidavimo metodų palyginamąją analizę, remiantis tarptautinės finansinės apskaitos standartais ir Lietuvos norminės investicijų apskaitos principais.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti mokslinės literatūros, skirtos konsoliduotų ataskaitų formavimo ypatumams, analizę.
2. Apibrėžti konkrečius metodus ir procedūras, kurios leistų Lietuvos organizacijoms sudaryti konsoliduotas ataskaitas, atitinkančias tarptautinius standartus.
3. Atlikti konsoliduotos ataskaitos sudarymo metodų analizę AB „X“ pavyzdžiu.

Darbo metodai. Sisteminė ir lyginamoji literatūros šaltinių analizė, sintezė, lyginamoji analizė, anketinė apklausa, apibendrinimas.

Tyrimo naujumas. Šio darbo rėmuose nagrinėjami ir analizuojami pagrindiniai reikalavimai ir procedūros, apibrėžti tarptautinės atskaitomybės standartais, tarpusavyje susijusių organizacijų konsoliduotai atskaitomybei formuoti. Didelis dėmesys skiriamas investicijų į priklausomas organizacijas metodologijos, priimtos tarptautinėse apskaitos sistemose, ekonominei esmei. Konsoliduotų ataskaitų sudarymo metodus iliustruojančio vieningo pavyzdžio naudojimas leidžia šio darbo rezultatus naudoti praktikoje.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados ir literatūros sąrašas. Pirmame skyriuje pateikiami mokslinės literatūros analizės rezultatai konsoliduotų ataskaitų sudarymo

klausimais. Šiame skyriuje taip pat pateikiamos pagrindinės sąvokos, susijusios su atskaitomybės konsolidacija, apibrėžimai, vertinamos įvairios priklausomų organizacijų kontrolės formos, o taip pat atskleidžiama ekonominė tokių sąvokų (susiliejimas ir įsigijimas, dalykinė reputacija, mažumos dalis) esmė. Antrame skyriuje nagrinėjami metodologiniai investicijų į įvairių rūšių priklausomas organizacijas aspektai, pateikiami investicijų įvertinimo būdai, o taip pat aprašomos pagrindinės konsoliduotų ataskaitų rūšys. Trečiame skyriuje pateikiamas organizacijų grupės atskaitomybės konsolidavimo pavyzdys, pagrindžiant atitinkamų apskaitos metodų taikymą ir atliekama šių metodų taikymo rezultatų lyginamąją analizę.

1. BENDRŲJŲ ATSKAITOMYBĖS KONSOLIDACIJOS PRINCIPŲ TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Priklausomų kompanijų tipai ir tarptautinės finansinės atskaitomybės standartų apžvalga

Daugelis šiuolaikinių stambių kompanijų yra junginiai, vienijantys eilę organizacijų (juridinių ir fizinių asmenų). Tuo pačiu, pačią kompaniją investuotojai ir analitikai suvokia kaip vieningą visumą. Todėl visus pagrindinius finansinės atskaitomybės vartotojus domina kompanijos, kaip vieningos visumos, finansinė būklė ir veiklos rezultatai. Tai sukelia būtinumą formuoti kompanijų grupės konsoliduotą atskaitomybę. Didelis įvairių finansinių, komercinių ir gamybinių santykių skaičius grupės viduje (prekių ir paslaugų judėjimas savo vidinėms reikmėms) atskaitomybės konsolidavimo uždavinį daro labai sudėtingu (Mishkin, 2003).

G. Walker (2008) teigimu, ne visose šalyse egzistuoja vieninga samprata, kokios kompanijos yra traktuojamos, kaip priklausomos ir kokios struktūros (konsolidacijos tikslais) yra vertinamos kaip „kompanijų grupes“. Tarptautiniai standartai skirti unifikuoti šį supratimą ir sukurti metodologinį pagrindą, įtraukiant atitinkamus apibrėžimus į šalių, taikančių šiuos standartus, nacionalinius teisės aktus.

Šiuo metu iš kelių dešimčių priimtų Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartų (TFAS), šeši standartai tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su atskaitomybės konsolidavimu. Vieni iš pagrindinių yra šie standartai:

- VAS 14 „Verslo jungimai“ (Žin., 2004, Nr. 43-1437) – IFRS 3, IAS 22 „Business Combinations“;
- VAS 16 „Konsoliduotosios finansinės ataskaitos ir investicijos į dukterines įmones“ (Žin., 2004, Nr. 43-1437) –IFRS 10, IAS 3 „Consolidated Financial Statements“
- VAS 15 „Investicijos į asocijuotąsias įmones“ (Žin., 2004, Nr. 43-1437) – IAS 28 „Investments in Associates“

Atskiri klausimai, susiję su konsolidacija, nagrinėjami tokiuose standartuose, kaip:

- VAS 34 „Segmentų atskleidimas finansinėse ataskaitose“ (Žin., 2006, Nr. 2-40) – IFRS 8 „Operating Segments“, IAS 14 „Segment Reporting“;
- VAS 22 „Užsienio valiutos kurso pasikeitimas“ (Žin., 2004, Nr. 20-616) – IAS 21 „The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates“;
- VAS „Jungtinė veikla“ (Žin., 2006, Nr. 139-5337) – IAS 31 „Interests In Joint Ventures“.

Konsolidacijos objektui nustatyti kompanijų susijungimo atveju yra taikomas VAS 14 standartas „Verslo jungimai“. Šiame standarte yra apibrėžtos pagrindinės sąvokos, esant situacijai, kai viena organizacija įsigyja kitą. Dukterinių ir asocijuotų įmonių, kurios taip pat įeina į kompanijų grupę

atskaitomybės konsolidacijos principai apibrėžti VAS 15 standartu „Konsoliduotosios finansinės ataskaitos ir investicijos į dukterines įmones“ (Barth, Landsman, Lang, 2008).

H. Ashbaugh ir M. Pincus (2007) išskiria pagrindinius tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų, susijusių su finansinių ataskaitų konsolidacija, ypatumus:

- visi verslo susijungimai, patenkantys į IFRS 3 (VAS 14) standarto veikimą, turi būti įvertinti naudojant įsigijimo metodą. Interesų sujungimo metodas draudžiamas.
- išlaidos, kurias tikimasi patirti įsigytos organizacijos reorganizavimui (arba įsigyjančiai pusei), reikia įvertinti kaip išlaidas, atsirandančias po susijungimo, jei tik įsigyta organizacija neturėjo įsipareigojimų dėl savo veiklos reorganizavimo iki įsigijimo;
- nematerialūs elementai, įsigyti verslo susijungimo rezultate, turi būti pripažinti atskirai nuo prestižo, jei jie atitinka turto apibrėžimą, atskiriami arba kyla iš sutarčių ar kitų juridinių teisių ir jų teisinga vertė gali būti patikimai įvertinta;
- apibrėžiami įsigyjami aktyvai, įsipareigojimai ir sąlyginiai įsipareigojimai turi būti iš pradžių įvertinti sąžininga kaina;
- prestižo ir nematerialių aktyvų su neapibrėžtu naudingo tarnavimo laiku amortizacija yra draudžiama. Vietoje to šie aktyvai turi būti kasmet ar dažniau tikrinami dėl nuvertėjimo, jei įvykiai ar aplinkybių pokyčiai rodo jų galimą nuvertėjimą.

Remiantis šiais standartais, grupė yra suprantama kaip motininė įmonė ir visos jos dukterinės įmonės. Pažymėtina, kad dukterine įmone pripažįstama tokia įmonė, kurią kontroliuoja motininė įmonė. Šiame kontekste svarbu apibrėžti kontrolę kaip įgaliojimą, leidžiantį vadovauti finansinei ir gamybinei įmonės veiklai, siekiant gauti pelną. O kontrolė yra suprantama kaip daugiau nei 50 proc. kitos įmonės balsų valdymas. Tačiau faktinė dalis kompanijoje gali būti ir mažesnė. Pavyzdžiui, korporacinės kontrolės perskirstymą galima pasiekti, kai vienas asmuo gauna akcininkų įgaliojimus dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime, o šie įgaliojimai suteikia jam teisę balsuoti susirinkime konkrečiais darbotvarkės klausimais savo nuožiūra. Analogišką rezultatą, galima pasiekti ir įvairių susitarimų tarp akcininkų pagalba, kurie praktikoje dažnai yra sudaromi slapta, siekiant užtikrinti suderintą poziciją balsuojant, pavyzdžiui, renkant direktorių tarybą (Grossman, Hart, 2008). Todėl kontrolę galima laikyti realizuota, kai:

- valdoma daugiau nei 50 proc. balsų pagal susitarimą su kitais akcininkais;
- prioritetinės įmonės valdymo teisės yra nustatytos įstatuose;
- yra galimybė įtakoti direktorių tarybą ar kitą valdymo organą.

O. Hart (2005) teigimu, savotiška „likutine kontrole“ galima laikyti mažumos dalį, kai dukterinės įmonės gamybinės veiklos rezultatai ir grynųjų aktyvų dalis, nėra įtakojami (tiek tiesioginiu, tiek netiesioginiu požiūriu).

Taigi įvertinus pagrindinius kontrolės principus galima nustatyti tokius priklausomų kompanijų

tipus:

- *dukterinė kompanija* – tai kompanija, kurią kontroliuoja motininė kompanija;
- *bendra kompanija* – kompanija, kurią kontroliuoja dvi ar kelios šalys tarp jų sudarytos sutarties pagrindu;
- *asocijuota kompanija* – kompanija, kurios veiklą iš esmės įtakoja motininė kompanija, tačiau kuri nėra nei bendra, nei dukterinė.

LR Įmonių grupių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatyme (2001) įmonių grupė apibrėžiama kaip patronuojanti įmonė ir jos dukterinės įmonės. Konsolidavimas suprantamas kaip įmonių grupės finansinių atskaitomybių sujungimas į vieną finansinę atskaitomybę taikant Verslo apskaitos standartuose nustatytus metodus (16-asis verslo apskaitos standartas, 2004).

Taip pat derėtų išskirti ir konsoliduotą bei suvestinę atskaitomybę. Tarptautiniuose standartuose ir pasaulinėje praktikoje konsoliduota atskaitomybė, yra traktuojama, kaip atskaitomybė, kuri yra sudaroma kelių savininkų pagal bendrai konsoliduotą turtą, o suvestinė – kaip atskaitomybė, sudaroma vieno savininko rėmuose (Mian, Smith, 2000).

Apibendrinant galima teigti, kad, kad įmonių grupė tai įmonių (kompanijų) susivienijimas, kuris nėra atskiras juridinis asmuo ir yra sudaryta iš pagrindinės kompanijos bei visų jos dukterinių įmonių, kurios yra juridiniai asmenys. Mokslinėje literatūroje yra skiriami įvairūs priklausomų kompanijų tipai, tokie kaip dukterinės, bendrosios bei asocijuotos kompanijos. Kontrolės pagrindas šių kompanijų tipams yra skirtingas.

1.2. Organizacijos jungimosi principai ir metodai

Remiantis D. Faulkner, S. Teerikangas ir R. Joseph (2012) kompanijų junginys (grupė) – tai savarankiškų įmonių susijungimas į vieningą ekonominį vienetą, kai viena įmonė įsigyja kitos įmonės grynųjų aktyvų ir gamybinės veiklos kontrolę. Standartuose taip pat yra išskiriami du pagrindiniai susijungimo sandorių tipai: įsigijimas (*angl. aquisition*) ir susiliejimas (*angl. merger*).

Sąvokų „susiliejimai“ ir „įsigijimai“ naudojimas pažymi procesus, kurie vyksta tiek nacionaliniame, tiek tarptautiniame lygmenyje. Plačiąja prasme M&A procesas susijęs su kompanijos veiklos kontrolės perėjimu. Šiame darbe susijungimas yra nagrinėjamas pagal pasaulyje priimtą apibrėžimą, kurį pateikia D. DePamphilis, (2007*): susijungimas – tai bet koks ūkinių subjektų susijungimas, kurio rezultate susidaro vieningas ekonominis vienetas iš dviejų ar daugiau anksčiau egzistavusių struktūrų.*

Siaurąja prasme, susijungimas yra suprantamas kaip susijungiančių kompanijų veiklos nutraukimas, platesniu – kaip įsigijimas. D. DePamphilis (2007), taip pateikia ir įsigijimo apibrėžimą. *Įsigijimas - tai dviejų ar kelių savarankiškų ekonominių vienetų susijungimas, kurio metu vienas*

(įsigyjantis) juridinis asmuo išsisaugo savo aktyvus ir įsipareigojimus ir jam pereina įsigyjamų juridinių asmenų aktyvai ir įsipareigojimai.

Lietuvos praktikoje terminai „susiliejimai“ ir „įsigijimai“ glaudžiai susiję su juridinio asmens reorganizacijos sąvokos juridiniu apibrėžimu. Įmonių reorganizavimas, Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (Žin. 2000-09-06, Nr. 74-2262) ir Lietuvos Respublikos Akcinių bendrovių įstatyme (Žin., 2000, Nr. 64-1914) yra apibrėžiamas, kaip vieno ar kelių ūkinių subjektų, dalyvaujančių reorganizacijoje, juridinio statuso pakeitimas. Koks nors juridinis asmuo savo juridinį statusą gali pakeisti tik vienu iš įstatymų apibrėžtų būdų. Pagal Lietuvos įstatymus kompanijos reorganizacijos formas galima suskirstyti į dvi grupes: 1) be jau egzistuojančių kompanijų pritraukimo (padalijimas, išdalijimas); 2) dalyvaujant jau egzistuojantiems juridiniams asmenims (prijungimas, sujungimas).

Intereso įsigijimo ar kontrolės nustatymo forma turi didžiulę reikšmę konsolidacijai ir apsprendžia metodus ir principus, naudojamus grupės konsoliduotos atsiskaitomybės sudarymui (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Metodai, naudojami konsoliduotos atskaitomybės sudarymui

Autorius	**Kompanijos įsigijimo (pirkimo) apskaita**	**Aktyvų identifikavimas ir perkainojimas**	**Prestižo vertinimas**
A. Sherman (2006)	Nustatoma įsigijimo vertė	Straipsnių (aktyvų ir pasyvų) koregavimas	Skaičiuojama dalykinė reputacija
C. Mellen, F. Evans (2010)	Aktyvų skaičiavimas	Aktyvų ir įsipareigojimų skaičiavimas	-
M. Zollo ir D. Meier, 2008	-	Aktyvų vertės peržiūrėjimas	Naudojamas perteklinio pelno metodas

Šaltinis: sudaryta pagal A. Sherman (2006), C. Mellen, F. Evans (2010), M. Zollo ir D. Meier, (2008)

Taigi, susijungus ar įsigijus organizaciją (žr. 1 lentelę) yra naudojami tokie metodai, kaip kompanijos įsigijimo apskaita, aktyvų identifikavimas ir perkainojimas bei atliekamas prestižo vertinimas.

Kompanijos įsigijimo (pirkimo) apskaita. Didelė kompanijų susijungimo sandorių dalis vyksta būtent pirkimo forma. Šį susijungimo metodą yra sudėtinga atspindėti apskaitoje ir suformuoti konsoliduotą atskaitomybę. Pagal A. Sherman (2006), egzistuoja tokios svarbiausios kompanijų įsigijimo apskaitos problemos, kaip:

- įsigijimo vertės nustatymas;
- aktyvų ir pasyvų straipsnių koregavimas: įsigytų aktyvų ir įsipareigojimų teisingos vertės įvertinimas;
- dalykinės reputacijos skaičiavimas.

Kaip teigia C. Mellen, F. Evans (2010), visų pirma reikia suprasti, kokiu būdu nustatoma sandorio kaina, t.y. ta pinigų ar aktyvų suma, kurią kompanija - pirkėjas pasiruošęs sumokėti už įsigyjamą įmonę. Kompanijos vertė gali priklausyti ne tik nuo objektyvių veiksnių, tokių kaip būsimos pajamos, aktyvų rinkos vertė, bet ir grynai subjektyvaus pobūdžio veiksnių. Ir nors praktikoje kompanijos pirkėjai kainą nustato remdamiesi daugeliu veiksnių vienu metu, egzistuoja įvairūs teoriniai būdai nustatyti teisingą verslo vertę. Tarp tokių metodų labiausiai paplitęs yra įmonės veiklos laukiamų diskontuotų pinigų srautų metodas (*angl. Discounted Cash Flow Method (DCF)*).

Kadangi pinigų srautai pasiskirstę laike, jie diskontuojami pagal tam tikrą procentinę normą. Šiuo atveju labai svarbu parinkti tinkamą procentinės normos dydį. Ekonominėje literatūroje kartais procentinė (diskonto) norma yra vadinama palyginimo koeficientu, nes efektyvumą dažnai tenka vertinti lyginant įvairius kapitalo investavimo variantus (Ginevičius, Ginevičius, Zubrecovas, 2009).

Pinigų srautai yra apibrėžiami, kaip serija laukiamų periodinių piniginių lėšų įplaukų iš atskirų įmonių, o ne vienkartinė visos sumos įmoka. Verslo rinkos vertė didele dalimi priklauso nuo šio verslo perspektyvų. Šis metodas laikomas labiausiai priimtinu investicinių motyvų požiūriu ir gali būti panaudotas bet kokio verslo įvertinimui (Gupta, Gerchak, 2002).

Aktyvų identifikavimas ir perkainojimas. Praktikoje kompanijos įsigijimo momentu vyksta jos aktyvų ir įsipareigojimų peržiūrėjimas. Kad kompanija - pirkėjas galėtų teisingai atspindėti įsigytus aktyvus balanse, atliekamas įsigyjamos kompanijos aktyvų ir įsipareigojimų identifikavimas. Identifikuotais pripažįstami aktyvai, kurių atžvilgiu galima kalbėti apie ekonominės naudos ar nuostolių patyrimo tikimybę juos naudojant, o taip pat jei pirkėjas turi adekvatų jų rinkos vertės pakeitimo būdą. Identifikavimo proceso rezultate perkamos įmonės įsigytų aktyvų sudėtis konsoliduotame balanse gali pakankamai stipriai skirtis nuo jų sudėties individualioje šios įmonės ataskaitoje iki pirkimo datos (Mellen, Evans, 2010).

Kompanijos įsigijimo procese peržiūrima ne tik jos aktyvų sudėtis, bet ir jų vertė. Kitaip tariant, vyksta aktyvų ir įsipareigojimų perkainojimas pagal tikrąją (sąžiningą) vertę (*angl. fair value*). Identifikuotų aktyvų ir įsipareigojimų tikroji vertė, apibrėžiama arba aktyvo bei įsipareigojimo rinkos verte, arba numatoma sandorio tarp nepriklausomų pusių, kurios pilnai žino apie duoto aktyvo ar įsipareigojimo charakteristikas, kaina. Kai tokią kainą nustatyti neįmanoma, tikroji kaina gali būti nustatyta pagal šių aktyvų numatomą panaudojimą įsigyjančioje kompanijoje (Laughton, Guerrero, Lessard, 2008).

Remiantis VAS 14 standartu „Verslo jungimai“ (Žin. 2004, Nr. 43-1437), jei įsigyjama ne 100 proc. dalyvavimo dalies, *mažumos daliai, taip pat kaip ir įsigijusiajai įmonei, konsoliduotajame balanse priskiriama turto ar įsipareigojimų vertės pokyčio, susidariusio jungimo datą dėl turto ir įsipareigojimų įvertinimo tikrąja verte, dalis.*

Remiantis šiuo standartu turi būti atliekamas visų identifikuotų aktyvų ir įsipareigojimų

perkainojimas pagal tikrąją vertę įsigijimo datai. Bendri įsigytų aktyvų sąžiningos vertės nustatymo metodai apibendrinti 2 lentelėje.

2 lentelė. Pagrindinių aktyvų ir įsipareigojimų tipų įvertinimo būdai

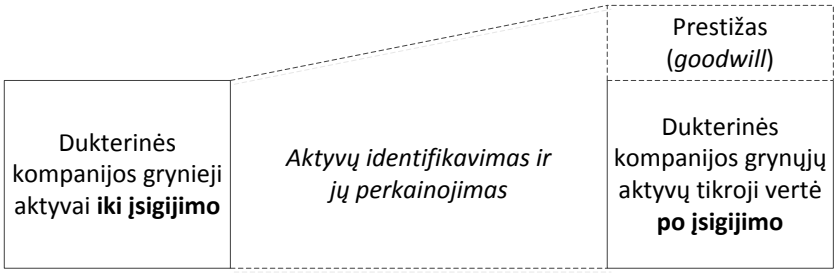
Aktyvų/įsipareigojimų tipas	Įvertinimo būdas
Aktyvai	
Piniginės lėšos	Perkainojamos gali būti tik valiutinės lėšos.
Vertybiniai popieriai (kotiruojami vertybinių popierių biržose)	Įvertinami tikrąja verte, kuri nustatoma pagal aktyviojoje rinkoje skelbiamą rinkos kainą, t. y. pagal jungimo datą aktyviojoje rinkoje esančią uždarymo kainą.
Kiti vertybiniai popieriai	Įvertinami verte, nustatoma pagal kainą, kuria vertybiniais popieriais buvo prekiauta anksčiau, jeigu nepasikeitė reikšmingos aplinkybės, ar kuria buvo prekiaujama panašių (palyginamų) bendrovių akcijomis, ar nustatytą atlikus nepriklausomą vertinimą arba pagal vertinimo metodą, kuriam naudojamus duomenis galima patikimai įvertinti, nes jie gaunami iš aktyviosios rinkos.
Debitorinis įsiskolinimas	Įvertinamas tikrąja verte. Kai tikrosios vertės patikimai nustatyti negalima, ji nustatoma iš gautinų sumų balansinės vertės atėmus sumas, kurių nesitikima atgauti, ir, jei reikia, išieškojimo išlaidas.
Atsargos	• Produkcija - grynąja galimo realizavimo verte, atmetus numatomas komercines išlaidas. • Nebaigta gamyba - realizavimo verte, atmetus išlaidas užbaigimui ir komercines išlaidas, o taip pat remiantis duotos įmonės nebaigtos gamybos savikainos normatyvais. • Žaliavos ir medžiagos - grynąja galimo realizavimo verte.
Žemė, pastatai ir statiniai	Įvertinami tikrąja verte. Jei žemės ir pastatų tikrosios vertės patikimai nustatyti negalima, žemė ir pastatai įvertinami išlaidų, kurios tiesiogiai susijusios su jų įsigijimu ir paruošimu naudoti, suma.
Mašinos ir įrengimai	Įvertinami tikrąja verte. Kai duomenų apie jų vertę rinkoje nėra dėl specifinio įrengimų ir įrangos pobūdžio ar todėl, kad objektai retai parduodami, išskyrus pardavimą kartu su veiklą tęsiančia įmone, jie vertinami jų atkuriamąja verte.
Nematerialus turtas	Įvertinamas tikrąja verte. Jei nematerialiojo turto tikrosios vertės patikimai nustatyti negalima, jis įvertinamas balansine verte.
Įsipareigojimai	
Mokėtinos sumos, vekseliai, ilgalaikės skolos, įsipareigojimai, sukauptos sumos ir kiti mokėjimo reikalavimai	Įvertinami sumų, kurių reikėtų nustatytiems įsipareigojimams padengti, tikrosiomis vertėmis. Kai mokėtinų sumų tikrosios vertės patikimai nustatyti neįmanoma, mokėtinos sumos apskaitoje registruojamos balansine verte.

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal VAS 14 standartą „Verslo jungimai“ (Žin. 2004, Nr. 43-1437)

Derėtų pažymėti, kad esant įsipareigojimams dėl restruktūrizacijos, jie įtraukiami į prestižą.

Prestižas (dalykinė reputacija). Kaip nurodo P. Woodlock ir G. Peng (2009), įsigijimo vertė tiesiogiai nepriklauso nuo tiesioginės kainos. Įsigyjant kompaniją pagal kainą, viršijančią grynųjų aktyvų tiesioginę vertę, atsiranda šio skirtumo atspindėjimo apskaitoje ir atsiskaitomybėje problema. Finansinės atskaitomybės tarptautiniuose standartuose ta dalis, kuri sudaro skirtumą tarp dukterinės kompanijos aktyvų vertės ir motininės kompanijos investicijų į ją pirkimo atveju, vadinama prestižu (*angl. goodwill*) arba dalykine reputacija. Kompanijos grynųjų aktyvų santykį iki ir po pirkimo galima

atvaizduoti schema, pateikta 1 paveiksle.

1 pav. **Dukterinės kompanijos grynųjų aktyvų vertės santykis iki ir po pirkimo**
Šaltinis: sudaryta autorės, pagal Woodlock ir Peng (2009)

Nagrinėjant prestižo ekonominę reikšmę, galima pasinaudoti S. Henning, B. Lewis ir W. Shaw (2009) pateiktu šios sąvokos apibrėžimu, pagal kurį prestižas – tai visuma tų verslo elementų ar asmeninių vadovo savybių visuma, kurios skatina klientus tęsti naudotis šios įmonės paslaugomis ir kurios įmonei atneša pelną, didesnį už tą, kuris reikalingas protingoms pajamoms visiems įmonės aktyvams. Prestižo, kaip nematerialaus aktyvo ypatumas yra tas, kad jis negali būti parduotas atskirai nuo įmonės.

Remiantis šiuo apibrėžimu, prestižas turi atsirasti tada, kai kompanija-pirkėjas po dukterinės kompanijos įsigijimo tikisi iš šios veiklos gauti pelną, viršijantį vidutinį alternatyvų jos aktyvų pelningumą. Šis viršpelnis gali būti gautas tiek dėl įsigyjamos kompanijos individualių savybių (efektyvi valdymo sistema, klientų lojalumas, dalykiniai ryšiai), tiek ir dėl sinergijos efekto, susiliejant su kompanija-pirkėju (Zollo, Meier, 2008).

Prestižo įvertinimui naudojamas perteklinio pelno metodas. Praktiškai vertinamas prestižo indėlis į kompanijos viršpelnį. Vertinimo procesą sudaro keturi etapai (Black, Carnes, Richardson, 2009):

1. *Rinkos duomenų analizė pagal analogiškas įmones, siekiant išsiaiškinti vidutinį šakos rentabilumą*. Jis skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir nuosavo kapitalo santykis, arba kaip grynojo pelno ir įmonės materialiųjų aktyvų vertės santykis;

2. *Kompanijos pelno skaičiavimas tam atvejui, jei jos rentabilumas būtų lygus vidutiniam rinkos rentabilumui*. Grynasis pelnas šiuo atveju lygus kompanijos nuosavo kapitalo sandaugai su vidutiniu šakos rentabilumu;

3. *Viršpelnio, kaip skirtumo tarp faktinio pelno ir dydžio, gauto ankstesniame etape, skaičiavimas*;

4. *Viršpelnio srautų per tiriamą periodą paskaičiavimas einamam momentui ir grynosios vertės paskaičiavimas, kuri ir yra prestižo įvertinimo vertė*.

Visgi praktikoje prestižas dažniausiai nėra vertinamas atskirai. Vietoje to naudojamas

normatyvinis metodas, kurio esmė glūdi prestižo vertės pagal įmonės pirkimo faktą analizėje. Šis metodas remiasi prielaida, kad jei pirkėjas už įmonę moka sumą, kuri ženkliai viršija kompanijos grynųjų aktyvų vertę, įvertintą vienu ar kitu metodu, tai šie aktyvai komplekse turi didesnę vertę, nei jų fundamentali vertė. Tai reiškia, kad įmonė įsigyja papildomą vertę dėl savo reputacijos, o taip pat dėl valdymo efektyvumo ir kitų veiksnių (Kazlauskienė, Christauskas, 2008).

J. Blythe (2006) pažymi, kad prestižas yra savotiškas balansavimo straipsnis, perkant kompaniją. Kadangi materialių aktyvų vertė keičiant savininką koreguojasi ar nekinta, sumokėta perteklinė vertė tenka prestižui ir netiesiogiai liudija apie kompanijos valdymo efektyvumą ir dalykinę reputaciją.

Naudojant normatyvinį būdą, dalykinės reputacijos dydis galutiniame rezultate priklauso nuo įsigytos kompanijos vertės. Kadangi kompanijoms jungiantis kompanija - pirkėjas įsigyja ne 100 proc. dalyvavimo dukterinėje įmonėje, tai prestižo nustatymo pagal normatyvinį metodą procesas praktikoje susideda iš tokių etapų (Black, Carnes, Richardson, 2009):

1. *Investicijų vertės nustatymas*. Šiuo atveju analizuojama ne tik apie kompanijos vertė, bet ir papildomos išlaidos, susijusios su įsigijimu. Tokiu būdu, investicijų dydis susideda iš sumos, sumokėtos už kompanijos grynųjų aktyvų įsigijimą, o taip pat išlaidų konsultantams, teisininkams ir kitų išlaidų, susijusių su kompanijų susijungimu.

2. *Pagal vieną iš metodų (pajamų, lyginamąjį ar kt.) nustatoma įsigyjamos kompanijos grynųjų aktyvų*, susijusių su kompanijų susijungimu, *balansinė vertė*.

3. *Skaičiuojamas skirtumas tarp išlaidų investicijoms ir investuotojo dalies grynųjų aktyvų balansinėje vertėje*. Tokiu būdu, įvertinama ta aktyvų dalis, už kurią pirkėjas sumokės, nusipirkdamas tam tikrą dalyvavimo procentą.

4. *Atliekamas aktyvų identifikavimas ir perkainavimas pagal tikrąją vertę*. Tuo pačiu, dalis skirtumo, apskaičiuoto 3 etape, paskirstoma įsigytų aktyvų vertės pokyčiui.

5. Likusi skirtumo dalis pripažįstama apskaitoje *kaip prestižas, atsiradęs įsigyjant kompaniją*.

Remiantis šia situacija neatmetama procedūra, kad sandorio rezultate atsiranda neigiamas prestižas. Tai vyksta tuo atveju, jei kontrolės dalies pirkimo kaina yra mažesnė už tikrąją įsigyjamų grynųjų aktyvų vertę. Tokia situacija gali būti profesionaliai pravestų derybų, arba būsimų nuostolių lūkesčių ir įsigyjamos kompanijos išlaidų rezultatas. Būsimų nuostolių pavyzdžiu gali būti ateities kontraktai prekių ar paslaugų tiekimui už kainas, žemesnes nei rinkos.

Mažumos dalis. Daugeliu atvejų, kompanija-pirkėjas siekia įsigyti 100 proc. kontrolės dukterinėje kompanijoje. Kad būtų užtikrinta pilna veiklos kontrolė, užtenka kontrolinio akcijų paketo, t.y. daugiau kaip 50 proc. dalyvavimo. Likusi akcijų dalis lieka taip vadinamai akcininkų mažumai, kurie išsaugo savo dalį kompanijoje, o taip pat turi teisę gauti dividendus ir teisę balsuoti akcininkų susirinkime. (Trumpaitė, 2008). Pavyzdžiui, jei motininė kompanija perka tik 60 proc. balsą turinčių

dukterinės kompanijos akcijų, tai 40 proc. nepriklauso motininei kompanijai. Tai ir yra dukterinės kompanijos grynųjų aktyvų dalis, sudaranti mažumo dalį. I. Trumpaitė (2008) pažymi, kad visus operatyvinius sprendimus priima kontrolinio paketo savininkas, kuris šiam tikslui gali paskirti vadovų komandą ir direktorių tarybą.

Konsoliduotame buhalteriniame balanse, mažumos dalis turi būti pateikta atskirai nuo įsipareigojimų ir akcinio kapitalo. Tuo pačiu mažumos dalį grynuosiuose aktyvuose sudaro sumos pradinio susijungimo datai (data, kuria pradedant kompanija pripažįstama dukterine) ir mažumos dalis kapitalo pokyčiuose, įvykusiuose nuo susijungimo datos. Pelno (nuostolių) ataskaitoje mažumos dalis taip pat gali būti pateikta atskirai. Galima situacija, kai nuostoliai, priskiriami mažumos daliai dukterinės įmonės finansinėje atsiskaitomybėje gali viršyti mažumos dalį jos kapitale. Šiuo atveju sudarant konsoliduotą atsiskaitomybę viršijimo dalis priskiriama grynojo pelno sumos, kuri priskiriama motininei kompanijai, sumažinimui. Pagal veiklos rezultatus dukterinei kompanijai suformavus pelną sekančiais ataskaitiniais periodais, pelnas bendroje atsiskaitomybėje priskiriamas motininės grynojo pelno padidinimui. Tokie įrašai daromi tol, kol visa anksčiau apskaityta nuostolių suma mažumo daliai nebus kompensuota (Novickytė, Šileika, 2010).

Mažumos dalis skaičiuojama dauginant motininei kompanijai nepriklausančių akcijų dukterinėse įmonėse dalies procentą su dukterinės kompanijos grynųjų aktyvų dydžiu.

Kompanijų susiliejimo apskaita. Susiliejimą galima apibrėžti kaip kompanijų susijungimo formą, kurio metu nei vienas iš susijungiančių kompanijų akcininkų nepripažįstamas dominuojančiu, t.y. susiliejimas vyksta lygiomis teisėmis. Akcininkai kontroliuoja kompaniją ir dalinasi visas ekonomines naudas ir rizikas. Savo ruožtu, rizikos ir naudos pasidalinimas neįmanomas be paprastų akcijų su balso teise lygiaverčio pasidalinimo tarp akcininkų. Tokie mainai turi užtikrinti santykinės nuosavybės dalies apjungtoje įmonėje išsaugojimą ir lygias teises kompanijos valdyme. Jei tokiuose mainuose vienos iš šalių įtaka sumažėja, toks sandoris gali nebūti pripažinta susiliejimu. Siekiant užtikrinti šį lygiateisiškumą yra būtinos tokios sąlygos:

- apsikeitimas visomis susijungiančių įmonių akcijomis ar didesne šių akcijų dalimi;
- sąžininga abiejų įmonių įvertinama vertė neturi smarkiai skirtis;
- abiejų įmonių akcininkai turi išsaugoti tą pačią kontrolę ir dalyvavimą pelnuose, kurią jie turėjo iki susijungimo.

H. Manne (2005) teigimu, susiliejimo esmė glūdi tame, kad nevyksta įsigijimas, t.y. kontrolės, pelnų ir rizikų pasiskirstymas lieka tame pačiame lygyje, kaip ir iki susijungimo. Susiliejimo atveju susijungusių įmonių ūkinė veikla vyksta atskirai, nors ir bendrai kontroliuojama. Tai ženkliai supaprastina konsolidacijos procesą, lyginant su įsigijimo metodu, nes minimizuojamas taisymų ir koregavimų skaičius.

Susivienijusi kompanija taip pat turi prisiimti vieningą apskaitos politiką tam, kad sudaryti

konsoliduotą atskaitomybę. Todėl konsolidacijoje aktyvai ir įsipareigojimai pripažįstami pagal egzistuojančią balansinę vertę. Koregavimai galimi tik tam, kad suderinti atskirus straipsnius su vieninga apskaitos politika. Tuo pačiu neigiamas ar teigiamas prestižas nesusidaro, o išlaidos, susijusios su susiliejimu (išlaidos sandorio paruošimui, registravimui ir t.t.) įvertinamos kaip to periodo išlaidos, kuriame jos ir buvo patirtos. Būtinumas įvertinti aktyvus, kitaip nei įsigijimo atveju, neatsiranda, o tai ženkliai supaprastina konsolidacijos procedūrą (Manne, 2005).

Kompanijų susiliejimas taip pat pasirenkamas dėl taupymo. Visų pirma, tam, kad sandoris būtų įvykdytas nereikia didelio kiekio laisvų pinigų (kaip pirkimui), nes apsikeitimas vyksta ne pinigine forma. Be to, apsikeitimo akcijomis atveju, lyginant su pirkimu, atsiranda galimybė taupyti pajamų mokesčių sąskaita. Akcininkai nepraranda nuosavybės teisių, nes vietoje savo akcijų, gauna susijungusios kompanijos akcijas. Šio metodo rėmuose nevyksta prestižo formavimas ir aktyvų perkainojimas, kas galėtų sukelti didelį amortizacinių atskaitymų padidėjimą.

Apibendrintai galima teigti, kad pasaulinėje praktikoje susiformavo įvairūs įmonių integracijos tipai, kurie skiriasi priklausomai nuo bendradarbiavimo tikslų, ūkinių santykių tarp įmonių bei įmonių, dalyvaujančių tokiame junginyje, savarankiškumo lygio. Įmonių junginių organizacinės formos žymiai skiriasi pagal jų dalyvių integracijos laipsnį, o naujai atsirandančios organizacinės formos neišstumia ankstesnius įmonių integracijų tipų, bet juos papildo. Siekis surasti balansą tarp įmonių junginio valdymo ir atsakomybės centralizacijos bei decentralizacijos nulemia tokių integracijos formų pasirinkimą, kurios užima tarpinę vietą tarp visiškai centralizuotos korporatyvinės struktūros ir įmonių bendradarbiavimo rinkos sąlygomis.

1.3. Reikalavimų, konsoliduojamų organizacijų atskaitomybei, identifikavimas

Šiuolaikinės holdingų grupės (kontroliuojančios bendrovės) apima gana didelį skaičių labai skirtingų organizacijų, kurios skiriasi tiek organizacine teisine forma, tiek pagal registravimo vietą, tiek pagal finansinės apskaitos ir atskaitomybės metodologiją.

Siekiant pradėti atskaitomybės konsolidaciją tiek motininės, tiek dukterinių įmonių individuali atskaitomybė turi atitikti tam tikrus principus, kuriuos apibrėžia tarptautiniai standartai.

Pirmiausiai konsolidacijai turi būti naudojamos motininės ir dukterinių įmonių finansinės ataskaitos, sudarytos vienai ir tai pačiai atsikaitymo datai. Jei finansinės ataskaitos, naudojamos konsolidacijai, sudarytos skirtingomis datomis yra pažeidžiamas palyginimo principas, todėl yra būtina atlikti koregavimą, kurio metu yra įvertinama esminių įvykių ir operacijų įtaka, įvykusi tarp šių datų. Priešingu atveju konsoliduotos finansinės atsiskaitomybės sudarymui dukterinė įmonė turi specialiai paruošti atskirą ataskaitą tai pačiai datai kaip ir grupė (Schipper, 2005).

D. Heald ir G. Georgiou (2000) pažymi, kad tam tikrais atvejais tokia procedūra nėra būtina. Toks sprendimas priimamas, kai specialios atskaitomybės paruošimas vienai datai nėra tikslingas, nes

periode tarp datų nėra esminių operacijų, specialios atskaitomybės paruošimas negalimas dėl techninių priežasčių ar reikalauja didelių išlaidų. Remiantis VAS 16 standartu (Žin., 2004, Nr. 43-1437) šiuo atveju leidžiama panaudoti grupės įmonių ataskaitas, sudarytas skirtingoms datoms, su sąlyga, kad periodai tarp ataskaitų datų nėra didesnis nei 36 mėnesiai. Remiantis nuoseklumo principu, atsiskaitymo periodų trukmė ir skirtumas tarp ataskaitų datų turi būti išlaikomas kiekvieną periodą. Operacijos grupės viduje turi būti pilnai eliminuojamos, likučiai pagal atsiskaitymus grupės viduje turi būti suderinti ir atmesti. Kompanijos įsigijimo ar pardavimo atveju turi būti paruošta finansinė atsiskaitomybė įsigijimo/pardavimo datai.

Antras reikalavimas finansinių ataskaitų konsolidacijai apima vieningos apskaitos politikos nustatymą. Įtraukiant į bendrą atsiskaitomybę dukterinės įmonės veiklos rodiklius, sudarytus pagal apskaitos politiką, kuri skiriasi nuo tos, kuri taikoma konsoliduotai atsiskaitomybei sudaryti, finansinė atsiskaitomybė turi būti atitinkamai pakoreguota (Ball, Robin, 2003). Pavyzdžiui, jei dukterinė įmonė apskaitoje nesukuria rezervo vertybinių popierių perskaičiavimui, o konsoliduotoje atsiskaitomybėje numatytas tokio rezervo suformavimas, tai duomenys apie įdėjimus į vertybinius popierius dukterinės įmonės atsiskaitomybėje turi būti sukoreguoti atitinkamo rezervo dydžiu. Tuo atveju, kai vieningos politikos naudojimas konsoliduojant atsiskaitomybę laikomas netikslingu ar neįvykdomu, tai atitinkamai turi būti atskleidžiami atsiskaitomybėje, nurodant suvestinėje ataskaitoje proporcingas sąskaitų dalis, kurioms buvo taikoma viena ar kita apskaitos politika.

Trečias Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartų reikalavimas yra dukterinių įmonių, įsigytų ar parduotu ataskaitiniame periode, atsiskaitomybės atspindėjimo konsoliduotoje atsiskaitomybėje metodika. Remiantis VAS 13 standartu „Verslo junginiai“ (Žin., 2004, Nr. 43-1437), įsigytos kompanijos rodikliai įvertinami pradedant nuo įsigijimo datos, t.y. nuo faktinės kontrolės įsigytai įmonei užfiksavimo datos. Kompanijų, kurios per ataskaitinį periodą nebėra pavaldžios kontroliuojančiai, organizacijai rodikliai vertinami iki kontrolės praradimo datos. Šiuo atveju konsoliduotoje pelno (nuostolių) ataskaitoje rodomas skirtumas tarp pajamų, gautų už kompaniją (galimai už pardavimą) ir balansinės jos grynųjų aktyvų vertės praradimo data. Situacija, kai įmonė nustoja būti dukterine, tačiau motininė kompanija išsaugo tam tikrą dalį jos kapitale, investicijos yra vertinamos pagal 39 TAS „Finansiniai instrumentai: pripažinimas ir vertinimas“. Investicijų balansinė vertė datai, kai kompanija nustoja būti dukterine, įvertinama kaip faktinė finansinių įdėjimų į šią kompaniją savikaina.

Apskaitos standartų skirtumai ir būtinumas sudaryti vieningą konsoliduotą atsiskaitomybę pagal tarptautinius finansinės atsiskaitomybės standartus, suformuoja atskaitomybės transformavimo problemą. Pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartus egzistuoja du pagrindiniai atsiskaitomybės sudarymo metodai:

- Finansinės atskaitomybės transformavimas;

- Finansinės atskaitomybės konversija (Grossi, Pepe, 2009).

Transformacijos procesas (ankstesnių ataskaitinių periodų koregavimo metodas) – tai iš esmės periodinis būdas, pagal kurį atsiskaitomybė, suformuota pagal nacionalinę buhalterinės apskaitos sistemą, analizuojama ir koreguojama, siekiant ją suderinti pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartus. Pavyzdžiui, kompanija atspindi informaciją pagal nacionalinius buhalterinės apskaitos reikalavimus ir tik esant būtinumui įtraukiamos įvairios finansinės atskaitomybės korekcijos (Alp, Ustundag, 2009).

Yra išskiriami keli transformavimo metodai, priklausomai įmonių, kurios įeina į grupę ir nuo jų ūkinės veiklos sąlygų (žr. 3 lentelė).

3 lentelė. Atsiskaitomybės transformavimo metodai

Transformavimo metodai	**Apibūdinimas**
Pilna transformacija	Remiantis šiuo būdu, esant būtinumui, įtraukiamos įvairios korekcijos, kurios leidžia pašalinti atskleistus skirtumus tarp Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartų ir veikiančios buhalterinės apskaitos sistemos. Tam tikrų sąskaitų koregavimui naudojama informacija iš pirminių dokumentų. Informacija pateikiama pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartų reikalavimus be finansinės atskaitomybės koregavimų esant hiperinfliacijos sąlygoms. Finansinė informacija pateikiama vietos valiuta.
Pilna transformacija, įvertinant hiperinfliaciją	Šis metodas apima visus pokyčius, įvykdytus pilnoje transformacijoje, o taip pat pateikia finansines ataskaitas pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartus vietos valiuta su būtinomis korekcijomis, kurios atspindi pinigų perkamosios galios pokytį.
Pilna transformacija, įvertinant reikalavimus perskaičiuoti rodiklius į užsienio valiutą	Šiuo atveju finansinės ataskaitos pateikiamos įvertinant hiperinfliaciją pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartų reikalavimus, vietinė valiuta perskaičiuojama į stabilią užsienio valiutą, siekiant turėti galimybę palyginti ją su analogiškomis užsienio kompanijomis, o taip pat konsolidavimui su užsienio motinine kompanija.

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal Alp ir Ustundag (2009)

Konversijos metodas (lygiagrečios, dvigubos apskaitos vedimo metodas) yra buhalterinių įrašų formavimas vienu metu dviejose finansinės atsiskaitomybės sistemose. Tam yra naudojamos specializuotos programinės priemonės, kurios leidžia atspindėti kiekvieną ūkinę operaciją vienu metu dviejose apskaitos sistemose, pavyzdžiui, Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartų formate ir formate, kurią numato vietinė buhalterinės apskaitos sistema.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindiniai reikalavimai įmonių grupės konsoliduotai atsiskaitomybei apima visų grupės įmonių (tame tarpe ir motininės) finansinių atskaitų paruošimą tai pačiai dienai. Finansinė atskaitomybė gali būti sudaroma naudojant ankstesnių ataskaitinių periodų koregavimo arba dvigubos apskaitos vedimo metodais. Visgi pabrėžtina, kad buhalterinė apskaita turi būti vykdoma pagal vieningą apskaitos politiką. Remiantis tokiais principais yra lengviau paruošti konsoliduotą atsiskaitomybę pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartus ir atlikti veiklos rezultatų palyginimą.

2. ILGALAIKIŲ INVESTICIJŲ APSKAITOS IR ATSKAITOMYBĖS KONSOLIDACIJOS METODAI IR PROCEDŪROS

2.1. Konsoliduotos finansinės atskaitomybės apskaitos metodai

Įvairiems tarpusavyje susijusių kompanijų tipams, apibrėžtiems pirmoje šio darbo dalyje, remiantis tarptautiniais apskaitos standartais, turi būti taikomi skirtingi apskaitos ir atspindėjimo atskaitomybėje metodai. Metodų atskyrimas remiasi kontrolės ir dalyvavimo dalies sąvokomis. Remiantis tarptautiniais standartais, motininės kompanijos turi atidžiai sekti jų ryšių su priklausomomis kompanijomis esmę ir pagal tai nustatyti tam tikrą apskaitos politiką.

Kaip pažymi F. Hansen (2004), motininė kompanija turi koreguoti savo apskaitos politiką, pakeisdama apskaitos metodologiją atitinkamoms investicijoms. Net vieno ataskaitinio laikotarpio rėmuose galima situacija, kai iki tam tikros datos investicija apskaitoma pagal vieną metodą, o po šios datos – pagal kitą. Visa informacija apie taikomus metodus ir jų pakeitimus turi atsispindėti finansinėje atskaitomybėje. Investicijų į skirtingus priklausomus kompanijų tipus apskaitos metodai bei jų pranašumai ir trūkumai yra pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė. Investicijų į skirtingus priklausomų kompanijų tipus apskaitos metodai

Apskaitos metodas	Metodo apibūdinimas
Dalinio dalyvavimo metodas	Naudojamas, kai investuotojų turimos akcijos yra lemiančios sprendimų asocijuotoje organizacijoje atžvilgiu.
Savikainos metodas	Investuotojas atspindi savo investicijas į kitą kompaniją, kurios veiklai jis gali daryti esminę įtaką, pagal faktines investicijų įsigijimo sąnaudas.
Mažumos dalies išskyrimas	Nuosavybės dalis, pelnas ar nuostolis pateikiamas atskirai nuo patronuojančios įmonės akcininkų nuosavybės.
Proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas	Bendrai kontroliuojamos įmonės dalininkui priklausančios dalys sujungiamos su dalininko finansinės atskaitomybės straipsniais.
Susijungimo metodas	Apskaitos metodas, sujungiantis dvejų bendrovių balansus, kai turtas yra įvertinamas balansine, o ne rinkos verte.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Hansen (2004), C. Drury (2007) D. Juočiūnienė ir N. Stončiuvienė (2008), H. Nurnberg (2012)

Šie metodai pateikti 4 lentelėje, toliau ir yra plačiau aptariami. Pažymėtina, kad apskaitos metodas būtinai turi būti atskleistas individualioje atskaitomybėje. Jei dukterinė kompanija neįtraukiama į atskaitomybės konsolidaciją, tai individualioje motininės kompanijos atskaitomybėje investicijos į tokią kompaniją atspindimos pagal 26-ą verslo apskaitos standartą *„Išvestinės finansinės priemonės“*.

Dalinio dalyvavimo metodas (angl. equity method). Tuo atveju, kai sudaroma kompanijų A ir B konsoliduota atskaitomybė, o kompanijos A balanse yra investicijos į kokią trečią kompaniją C, tai tokios investicijos konsoliduotoje atskaitomybėje turi būti apskaitytos pagal *dalinio dalyvavimo*

metodą (May, Sundem, 2006). Nors dalyvavimo dalis šiuo atveju suprantama kaip faktinė kompanijos kontrolė, ši sąvoka ne visada sutampa su investuotojo dalimi kompanijos kapitale. Konsoliduotos atskaitomybės sudarymo būtinumas gali susidaryti ir tuo atveju, kai investuotojo dalis dukterinės kompanijos įstatiniame kapitale mažiau 50 proc. Tai vyksta tais atvejais, kai investuotojas įsigyja teisę įtakoti dukterinės kompanijos priimamus sprendimus dėl kitų priežasčių arba jam suteikti įgaliojimai skirti direktorių tarybą (pavyzdžiui, jei tai įrašyta bendrovės įstatuose) (Ben-Amar, Missonier-Piera, 2008).

Dalinio dalyvavimo metodas numato, kad investicijos iš pradžių apskaitomos investuotojo atliktų išlaidų sumoje, t. y. pagal savikainą, o vėliau investicijų balansinė vertė koreguojama investuotojo dalies grynuosiuose investicijų objekto aktyvuose pasikeitimu, įvykusiu po įsigijimo datos. Investuotojo dalies pasikeitimai grynuose aktyvuose visų pirma siejami su investicijų objekto veiklos rezultatais po jo įsigijimo datos. Tokiu būdu, einant laikui, investicijų balansinė vertė didėja arba mažėja investuotojo dalimi investicijų objekto pelne ar nuostolyje po įsigijimo datos. Šis būdas remiasi teiginiu, kad investuotojas, darantis įtaką kitos kompanijos veiklai, turi prisiimti dalį atsakomybės už jos veiklos rezultatus ir investicijų rentabilumą. Praktiškai tai vyksta koreguojant investicijų balansinę vertę investuotojui priklausančia dalimi investicijų objekto pelne ar nuostolyje po įsigijimo datos, o taip pat įtraukiant investuotojo dalį į asocijuotos kompanijos finansinį rezultatą už ataskaitinį periodą (Graham, Lefanowicz, Petroni, 2003).

Dalyvavimo dalies metodas numato įtraukti į pelno-nuotolio ataskaitą investuotojui priklausančią investicijų objekto finansinio rezultato dalį, taigi pajamos, kurias investuotojas gauna iš investicijų objekto per ataskaitinį periodą turi būti priskirtos investicijų vertės balansiniam sumažinimui. Pavyzdžiui, tokiu būdu įvertinami dividendai, išmokėti akcininkui. Be to, būtina įvertinti investuotojo dalyvavimo dalies asocijuotos kompanijos nuosavame kapitale pokytį, kuriuos ši kompanija neįtraukia į savo veiklos finansinius rezultatus ir, tokiu būdu, nepateikiami pelno-nuostolio ataskaitoje. Pavyzdžiui, jei asocijuotos kompanijos nuosavas kapitalas padidėja perkainavus pagrindines priemones, tai investicijų balansinė vertė investuotojo atskaitomybėje padidėja investuotojo dalimi perkainavimo rezultatuose.

Remiantis 15-uoju verslo apskaitos standartu investicijos į asocijuotą kompaniją vertinamos pagal dalyvavimo dalies metodą nuo datos, kai ši kompanija pripažįstama asocijuota, t.y. nuo to momento, kai investuotojas gauna galimybę daryti esminę įtaką jos veiklai. Dalyvavimo dalies metodo taikymui būtina užtikrinti sekančių sąlygų laikymąsi (Wruck, 2004):

- investuotojo ir asocijuotos kompanijos finansinės atskaitomybės datų atitikimas ;
- investuotojo ir asocijuotos kompanijos vieningos apskaitos politikos naudojimas vieno tipo operacijoms vienodose sąlygose.

Tam gali būti taikomi jau aprašytos dukterinėms kompanijoms koregavimo procedūros,

apibrėžtos 16-ame verslo apskaitos standarte.

Investuotojui apskaičiuojant savo dalį asocijuoto kompanijos pelne ar nuostolyje, kurios privilegijuotos akcijos priklauso tretiesiems asmenims, turi būti atliktas atitinkamas koregavimas. Šiuo koregavimu įvertinami dividendai pagal privilegijuotas akcijas, nepriklausomai nuo to, ar jie buvo faktiškai paskelbti. Pavyzdžiui, jei asocijuotos kompanijos pelnas buvo 200 tūkst. Lt, o dividendams pagal privilegijuotas akcijas tenka 30 tūkst. Lt, investuotojo dalis asocijuotos kompanijos pelne bus skaičiuojamas pagal 170 tūkst. Lt, pagal dalyvavimo dalį.

Tuo atveju, jei asocijuota kompanija parodo nuostolį ir investuotojo dalis šiuose nuostoliuose tampa lygi ar viršija investicijų balansinę vertę, investuotojas nustoja rodyti savo finansinėje atskaitomybėje būsimų nuostolių dalį. Tuo pačiu, ši investicija į asocijuotą kompanija atskaitomybėje rodoma su nuline suma. Visos papildomos išlaidos, atsirandančias asocijuotai kompanijai, padengia investuotojas, jei jis vykdo išmoka asocijuotos kompanijos vardu, kad padengtų jos įsipareigojimus arba prisiima jos įsipareigojimus, kurių vykdymui jis išdavė garantijas arba kokiu nors kitu būdu prisiėmė atsakomybę. Tuo pačiu investuotojas gali atnaujinti savo pelno dalies atspindėjimą po to, kai jam priklausanti pelno dalis, vėliau gauta asocijuotos įmonės, taps lygi pripažinto grynojo nuostolio sumai (Ketz, 2002).

Dalyvavimo dalies metodo naudojimas konsoliduotoje atskaitomybėje nutraukiamas tuo momentu, kai investuotojas praranda esminę įtaką asocijuotai kompanijai, tačiau išlaiko savo investicijų dalį joje. Be to, investuotojas turi nutraukti šio metodo naudojimą, jei jis tampa nepriimtinu dėl kompanijos veiklos griežtų ilgalaikių apribojimų lėšų pervedimui investuotojui sąlygomis. Šiuo atveju dalyvavimo dalies metodas neveikia nuo datos, kai šie apribojimai buvo įvesti. Nutraukus dalyvavimo dalies metodo naudojimą investicijų balansinė nutraukimo datai toliau laikoma kaip šių investicijų savikaina, kurios apskaitomos pagal 26-ą verslo apskaitos standartą „Išvestinės finansinės priemonės“.

Savikainos metodas (angl. cost method). Pažymėtina, kad tais atvejais, kai nacionaliniai įstatymai arba apskaitos metodologija kompanijoje reikalauja, kad motininė kompanija be suvestinės atskaitomybės taip pat pateiktų individualią finansinę atskaitomybę, tai investicijos į asocijuotas kompanijas tokioje atskaitomybėje turi būti įvertintos *pagal savikainos metodą* (May, Sundem, 2006). Tokiu atveju, investuotojas atspindi savo investicijas į kitą kompaniją, kurios veiklai jis gali daryti esminę įtaką, pagal faktines investicijų įsigijimo sąnaudas. Investicijų pajamos pripažįstamos tiktai tuo laipsniu, kokiu investuotojas gauna dividendus iš investicijų objekto sukaupto pelno, susidariusio po įsigijimo datos, dalies. Pajamos, gautos iš investicijų objekto, viršijančios investuotojui priklausančią grynojo pelno dalį, pripažįstamos investicijų kompensacija ir investuotojas ją atspindi kaip investicijų vertės sumažėjimą (Drury, 2007).

Apskaitos pagal savikainą metodas turi būti taikomas apskaityti investicijas į asocijuotas

kompanijas tik ribotais atvejais, kai naudoti dalyvavimo dalies metodą netikslinga. Dalyvavimo dalies metodas nenaudojamas, kai investicijos į asocijuotas kompanijas įsigyjamos siekiant tik perparduoti artimiausioje ateityje. Kaip jau buvo minėta, savikainos metodas taip pat taikomas tuo atveju, kai nustojama naudoti dalyvavimo dalies metodą, pavyzdžiui, praradus investicijų objekto esminę kontrolę.

Mažumos dalies išskyrimas. Mažumos dalis konsoliduoto balanso nuosavybės dalyje turi būti pateikiama atskirai nuo patronuojančiosios įmonės akcininkų nuosavybės. Mažumos daliai priklausantis grupės pelnas arba nuostolis taip pat turi būti pateikiamas atskirai (Juočiūnienė ir Stončiuvienė, 2008, p. 319).

Proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas – tai apskaitos metodas, kai viso bendrai kontroliuojamos įmonės turto, įsipareigojimų, pajamų ir sąnaudų dalininkui priklausančios dalys eilutė po eilutės sujungiamos su panašiais dalininko finansinės atskaitomybės straipsniais arba apskaitomos kaip atskiros straipsnių eilutės dalininko finansinėje atskaitomybėje (Juočiūnienė ir Stončiuvienė, 2008, p. 23).

Susijungimo metodas (angl. pooling method). Kaip pažymi H. Nurnberg (2012), šis metodas iš pradžių buvo naudojamas apibūdinti sandoriams, kurie naudojo bazinę kainą tikrąja verte iki konsolidavimo datos. Dabartiniu metu šis apskaitos metodas yra traktuojamas, kaip sujungiantis dvejų bendrovių balansus, kai turtas yra įvertinamas balansine, o ne rinkos verte. Šiuo metodu nėra pridedamas prestižas, taip užtikrinant nematerialios turto vertės duodamą pelną per reputacijos veiksnius (pavyzdžiui, santykiai su klientais ar prekės ženklo žinomumas). Taigi šis metodas visiškai ignoruoja prestižą.

Apibendrinant, galima teigti, kad apskaitos pagal savikainą metodas yra naudojamas, kai investuotojas neturi esminės įtakos investicijų objekto atžvilgiu arba kai investavimo objektas neturi aiškiai įvertinamos tikrosios vertės. Dalyvavimo dalies metodas yra taikomas, kai investuotojai turi didžiąją dalį akcijų lemiančių sprendimus asocijuotoje organizacijoje. Apskaitos pagal savikainą metodas yra taikomas tik ribotais atvejais, kai apskaityti pagal dalyvavimo dalies metodą yra netikslinga. Pilna atskaitomybės konsolidacija, išskiriant mažumos dalį pasireiškia, kai nuosavybės dalis pateikiama atskirai nuo pagrindinės įmonės akcininkų nuosavybės. Proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas pasireiškia, kai organizacijos turtas, įsipareigojimai, pajamos ir sąnaudos yra jungiamos eilute po eilutės. Sujungimo metodu yra ignoruojamas prestižas, o nematerialaus turto vertė yra užtikrinama per reputaciją.

2.2. Konsoliduotos atskaitomybės struktūra ir konsolidacijos procedūros

Šioje darbo dalyje yra plačiau aptariama konsoliduotos atskaitomybės struktūra bei pateikiamos

pirminės ir tolimesnės konsolidacijos procedūros. Pažymėtina, kad pirminės konsolidacijos procedūra yra taikoma, kai motininė kompanija įsigyja dukterinės kompanijos kontrolę, o tolimesnė konsolidacijos procedūra yra atliekama ataskaitinio laikotarpio pabaigoje.

2.2.1. Konsoliduotos atskaitomybės struktūra

Konsoliduotos atskaitomybės sąvoka apima ne tik paprastą kompanijų grupės konsoliduotų ataskaitų rinkinį, bet taip pat ir visą informaciją apie veiklos rezultatus per ataskaitinį laikotarpį, kurią pateikia kompanijų grupė. Remiantis LR įmonių grupės konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymu (Žin., 2008, Nr. 79-3099), konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį sudaro:

1. konsoliduotasis balansas;
2. konsoliduotoji pelno (nuostolių) ataskaita;
3. konsoliduotoji pinigų srautų ataskaita;
4. konsoliduotoji nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita;
5. konsoliduotųjų finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas.

Be to, į įmonių grupės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį gali įeiti:

- įmonių grupės apskaitos politika;
- direktorių tarybos pranešimas;
- auditorių išvada;
- motininės įmonės ir dalies dukterinių įmonių individuali atskaitomybė;
- analitinės apžvalgos;
- kiti dokumentai, susiję su grupės ir ją sudarančių įmonių veikla.

Privaloma konsoliduotos atskaitomybės sudėtį nustato atskirų šalių įstatymai ir gali skirtis. Pavyzdžiui, JAV visuotinai priimtos konsoliduotos atskaitomybės formos yra konsoliduotas balansas, pelno/nuostolio ataskaita ir ataskaita apie pinigų judėjimą. Tuo pačiu, motininės kompanijos atskaitomybė atskirai neskelbiama, kaip tai priimta, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje. Daugelyje šalių aplamai nėra vieningų reikalavimų konsoliduotos atskaitomybės sudėčiai. Dažnai kompanijų grupei, ypač transnacionalinėms korporacijoms, būna sunku orientuotis į kokius nors nacionalinius standartus. Šiuo atveju, kaip taisyklė, pagrindas yra taisyklės, priimtos šios korporacijos registravimo šalyje (Parker, 2007).

Kaip ir tarptautiniuose standartuose, Lietuvos normatyviniuose dokumentuose apibrėžti atvejai, kad dukterinių ir priklausomų (asocijuotų) kompanijų atskaitomybė gali nebūti įtraukta į konsoliduotą (suvestinę) atskaitomybę. Dukterinės įmonės finansinės ataskaitos gali būti nekonsoliduojamos, jeigu (Žin., 2008, Nr. 79-3099):

- dalyvavimo dukterinės ar priklausomos kompanijos veikloje dalis įsigyta trumpam laikui, siekiant vėlesnio perpardavimo;
- dukterinės įmonės veiklai taikomi reikšmingi ilgalaikiai apribojimai, kurie suvaržo jos galimybę perleisti patronuojančiai įmonei turtą ir lėšas ir įgyvendinti valdymą;
- informacija reikalinga konsoliduotosioms finansinėms ataskaitoms sudaryti, negali būti pateikta be ypač didelių išlaidų ir gaišaties.

Be šių atvejų, galimi ir kiti atvejai, kai grupė gali neįtraukti duomenis apie dukterinės ar priklausomos įmonės veiklą. Tai vyksta tais atvejais, kai šios įmonės nedaro esminės įtakos grupės finansiniams rezultatams ir jų įtraukimas į suvestinę apskaitą prieštarauja racionalumo principui. Įmonės įtakos grupės veiklai apsprendžia dukterinės įmonės turto dalis grupės turte. Įmonė laikoma nereikšminga, jei jos turtas neviršija 5 proc. viso grupės turto. Tačiau bendra informacija apie šią įmonę turi būti įtraukiama į konsoliduotos ataskaitos aiškinamąjį raštą, kuriame turi būti paaiškinta neįtraukimo į grupės atskaitomybę priežastis. Motininė kompanija gali būti atleista nuo suvestinės buhalterinės atskaitomybės taip pat tuo atveju, jei ji turi tik priklausomas įmones, informacija apie kurias turi būti atskleista motininės įmonės aiškinamajame rašte.

Lietuvos grupės orientuojasi ne tik į vidinius konsoliduotos atskaitomybės sudarymo nurodymus, tačiau ir į tai, kad patenkinti investuotojų reikalavimus visame pasaulyje. Konsoliduota atskaitomybė turi atitikti pasaulinę jos sudarymo praktiką, priešingu atveju grupei bus sunkiau pritraukti investicijas, tame tarpe ir pasaulinėse vertybinių popierių rinkose. Kaip taisyklė, šiai užduočiai atlikti pritraukiamos tarptautinės audito kompanijos, tokios kaip PriceWaterhouseCoopers, KPMG, Deloitte & Touche ir kt. Tokiu būdu, konsoliduota ataskaita yra traktuotina, kaip kompleksinis dokumentas, atspindintis ne tik kompanijų grupės finansinę situaciją ir finansinius rezultatus, bet ir pateikiantis iššifruotą informaciją apie apskaitos politiką ir standartus, pagal kuriuos buvo sudaryta konsoliduota atskaitomybė.

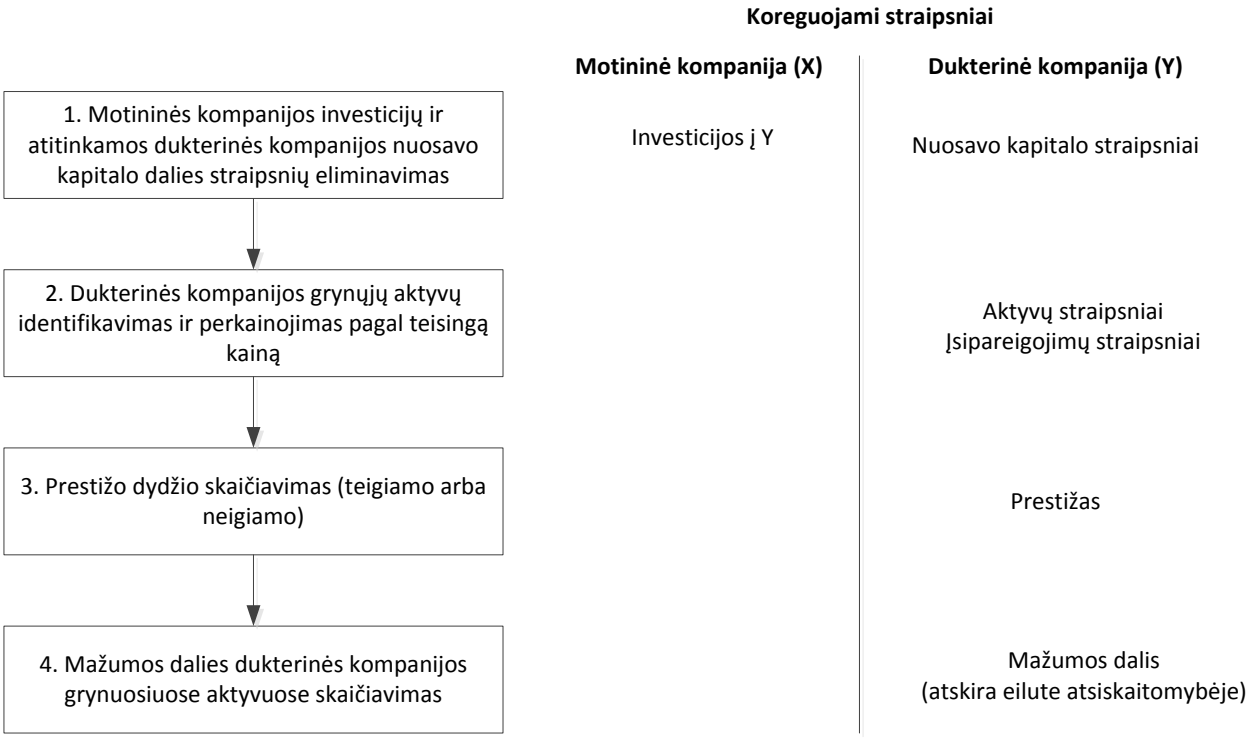
Apibendrinant galima teigti, kad klasikinė konsoliduotos atskaitomybės struktūra, kurią naudoja įmonių grupės, sudarydamos finansinę atskaitomybę pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartus, apima tokias ataskaitas ir dokumentus, kaip auditorių išvados, konsoliduotas balansas, konsoliduota pelno/nuostolio ataskaita, konsoliduota pinigų srautų judėjimo ataskaita, konsoliduota ataskaita apie kapitalo pokyčius bei pastabas konsoliduotai finansinei atskaitomybei.

2.2.2. Pirminės konsolidacijos procedūra

Visų pirma, motininė kompanija turi atlikti konsolidacijos procedūrą įsigijus dukterinės kompanijos kontrolę. Tokia procedūra vadinama *pirmine konsolidacija,* arba *konsolidacija įsigijimo datai* ir gali būti pakankamai brangi dėl to, kad reikia perskaičiuoti dukterinės kompanijos aktyvus,

kurių struktūra gali būti pakankamai sudėtinga. Be to, būtent atliekant pirminę konsolidaciją atsiveria daugiausia galimybių manipuliuoti finansiniais rodikliais, o ypač – dalykinės reputacijos (prestižo) lygiu (Heald, Georgiou, 2005).

Pirminės konsolidacijos atlikimo tikslas yra pradinių investicijų, o taip pat dukterinės kompanijos balanso straipsnių fiksavimas įsigijimo atveju. Pirminės konsolidacijos rezultate dukterinės kompanijos balansas, kaip taisyklė, iš esmės keičiasi, nes vyksta aktyvų perkainavimas ir prestižo formavimas. Faktiškai pirminė konsolidacija atliekama tam, kad kompanijų balansuose atspindėti dukterinės kompanijos įsigijimo faktą. Bendra procedūros schema pateikta 2 paveiksle.

2 pav. **Pirminės konsolidacijos procedūra**

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal Heald ir Georgiou (2005)

Dukterinės kompanijos grynųjų aktyvų identifikavimas ir perkainojimas pagal teisingą kainą, prestižo dydžio skaičiavimas, mažumos dalies dukterinės kompanijos grynuosiuose aktyvuose skaičiavimas ir ypatumai yra pateikiami pirmoje šio darbo dalyje. Todėl plačiau yra aprašomas pirmasis etapas t. y. motininės kompanijos investicijų atitinkamoms dukterinės kompanijos nuosavo kapitalo dalies straipsnių eliminavimo procesas.

Investicijų į dukterinę kompaniją eliminavimas yra būtina procedūra ir atspindi kompanijų susijungimo esmę. Faktiškai konsoliduotoje grupės ataskaitoje neturi būti investicijų į dukterinė kompaniją sumos, o taip pat dukterinės kompanijos nuosavo kapitalo dalies, priklausančios motininei kompanijai. Pagal nagrinėtas kompanijos įsigijimo procedūras, investicijų vertė gali būti didesnė už

įsigyjamos kompanijos aktyvų vertę ir tas skirtumas tenka prestižui.

Atliekant koreguojančius (eliminuojančius) įrašus atskaitomybės konsolidacijos procese, investicijų vertė pagal kreditą įtraukiama į straipsnius „Investicijos“ ir pagal debetą į nuosavo kapitalo straipsnius. Tuo pačiu, teigiamas prestižas atsispindi debete.

Pavyzdžiui, statybinė kompanija X perka stiklo konstrukcijų gamintoją Y. Daroma prielaida, kad pirkimas yra vykdomas apmokant piniginėmis lėšomis. Abejų kompanijų balansai iki jungimosi yra pateikiami 5 lentelėje.

5 lentelė. Motininės ir dukterinės kompanijų balansai iki susijungimo

UAB „X“			**UAB „Y“**	
Buhalterinis balansas, (tūkst. Lt)			**Buhalterinis balansas, (tūkst. Lt)**	
Aktyvai			**Aktyvai**	
Piniginės lėšos	1457		Piniginės lėšos	245
Debitorinis įsiskolinimas	1280		Debitorinis įsiskolinimas	780
Investicijos į dukterines įmones	421			
Prekių ir medžiagų atsargos	790		Prekių ir medžiagų atsargos	327
Ilgalaikis turtas	5743		Ilgalaikis turtas	1495
Viso aktyvų	**9691**		**Viso aktyvų**	**2847**
Pasyvai			**Pasyvai**	
Kreditorinis įsiskolinimas	2735		Kreditorinis įsiskolinimas	664
Ilgalaikiai kreditai ir paskolos	3097		Ilgalaikiai kreditai ir paskolos	1187
Akcinis kapitalas	259		Akcinis kapitalas	170
Neapmokėtas kapitalas	1276		Rezervai	372
Nepaskirstytas pelnas	2333		Nepaskirstytas pelnas	454
Viso pasyvų	**9691**		**Viso pasyvų**	**2847**

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Šiame pavyzdyje (žr. 5 lentelę) daroma prielaida, kad dukterinės kompanijos grynųjų aktyvų teisinga kaina sutampa su jų balansine verte.

Taip pat daroma prielaidą, kad kompanija „Y“ parduoda kompanijai „X“ 65 proc. savo akcijų už 750 tūkst. Lt. Akcijos įsigyjamos apmokant piniginėmis lėšomis, ko rezultate UAB „X“ įsigis faktinę 37 proc. UAB „Y“ ūkinės veiklos kontrolę, kuri tampa dukterine kompanija.

Tokiu būdu kompanijos įsigijimo vertė viršija investuotojo dalį jos grynuose aktyvuose. Pagal

sąlyga aktyvai nėra perkainojami, o įsigijimo kaina dukterinės kompanijos grynuose aktyvuose priskiriama straipsniui „Prestižas“. Prestižo formavimas pateikiamas 6 lentelėje.

6 lentelė. Įsigijimo vertės grynųjų aktyvų vertės viršijimo paskirstymas

Įsigijimo vertė			750
Įsigytas interesas			
	Akcinis kapitalas	170	
	Rezervai	372	
	Nepaskirstytas pelnas	454	
	Įsigytas interesas	647,4	
Įsigijimo vertės balansinės viršijimas			102,6
Prestižas			**102,6**

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Po to, kai prestižas, atsirandantis perkant, apskaičiuotas, yra atliekami koreguojantys įrašai, eliminuojantys investicijas į dukterinę įmonę. Eliminuojama tik nuosavo kapitalo dalis, priklausanti investuotojui. Taigi, investicijų į UAB „Y“ suma pilnai eliminuojama kredito įrašu, o į nuosavą kapitalą – debetiniu. Prestižas, jei jis teigiamas, įrašomas debeto dalyje. Neigiamas prestižas turi nedelsiant atsispindėti pelno-nuotolio ataskaitoje kaip pajamos.

Įsigyjant mažiau nei 100 proc. dalyvavimo akcijų, atsiranda mažumos dalies sąvoka. Visa dukterinės įmonės nuosavo kapitalo suma konsoliduojant turi būti eliminuota, likusi nuosavo kapitalo dalis (šiuo atveju 996-647,4 = 348,6 tūkst. Lt) atsispindi straipsnyje „Mažumos dalis“. 7 lentelėje pateikiami koreguojantys įrašai duotam pavyzdžiui.

7 lentelė. Eliminuojantys įrašai įsigyjant kompaniją

Konsoliduoto balanso straipsnis	D_{-T}	K_{-T}
Investicijos į UAB „Y“		750,0
UAB „Y“ akcinis kapitalas	170,0	
UAB „Y“ rezervas	372,0	
UAB „Y“ nepaskirstytas pelnas	454,0	
Prestižas	102,6	
Mažumos dalis		348,6

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Konsoliduotas balansas, tiek įsigyjant 100 proc. akcijų, tiek ir mažiau, neturi straipsnio „Investicijos į UAB „Y“, nes grupė nagrinėjama kaip vieningas ūkininkaujantis objektas. UAB „Y“ nuosavas kapitalas taip pat neatsispindi, tačiau mažumos dalis dukterinės struktūros nuosavame kapitale parodomas atskiru straipsniu. Atliktų koregavimų rezultate kompanijų grupės balanas pateikiamas 8 lentelėje.

8 lentelė. Konsoliduotas balansas įsigijimo datai

	Kompanijų grupės „X-Y“ konsoliduotas balansas įsigijimo datai, tūkst. Lt	
AKTYVAI	Piniginės lėšos	952
	Debitorinis įsiskolinimas	2060
	Investicijos į dukterines įmones	421
	Atsargos	1117
	Ilgalaikis turtas	7238
	Prestižas	102,6
	Viso aktyvai:	**11890,6**
PASYVAI	Kreditorinis įsiskolinimas	3399
	Ilgalaikiai kreditai ir paskolos	4284
	Akcinis kapitalas	250
	Neapmokėtas kapitalas	1276
	Nepaskirstytas pelnas	2333
	Mažumos dalis	348,6
	Viso pasyvai	**11890,6**

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Konsoliduotame balanse įsigijimo datai aktyvų ir įsipareigojimų, nedalyvaujančių koregavimo procedūroje, straipsniai sumuojami pagal abi kompanijas. Šiame pavyzdyje konsoliduotas straipsnis Piniginės lėšos yra abiejų kompanijų piniginių lėšų suma iki įsigijimo, atskaičius 750 tūkst. Lt, kurie buvo sumokėti buvusiems UAB „Y“ akcininkams už 65 proc. akcijų paketą. Investicijų į dukterines įmones suma neapima vidinių grupės investicijų, t. y. UAB „X“ investicijų į UAB „Y“.

Apibendrinant galima teigti, kad pirminės konsolidacijos procedūra yra taikoma, kai motininė kompanija įsigyja dukterinės kompanijos kontrolę. Atliekant šią procedūrą pirmiausiai yra perskaičiuoti dukterinės kompanijos aktyvus. Taigi motininėje kompanijoje yra koreguojami tik tuomet, kai motininės kompanijos investicijos ir atitinkamos dukterinės kompanijos nuosavo kapitalo dalies straipsniai yra eliminuojami. Dukterinėje kompanijoje be nuosavo kapitalo straipsnių yra koreguojami ir aktyvų bei įsipareigojimų straipsniai, prestižas bei mažumos dalies straipsnis.

2.2.3. Tolimesnės konsolidacijos procedūra

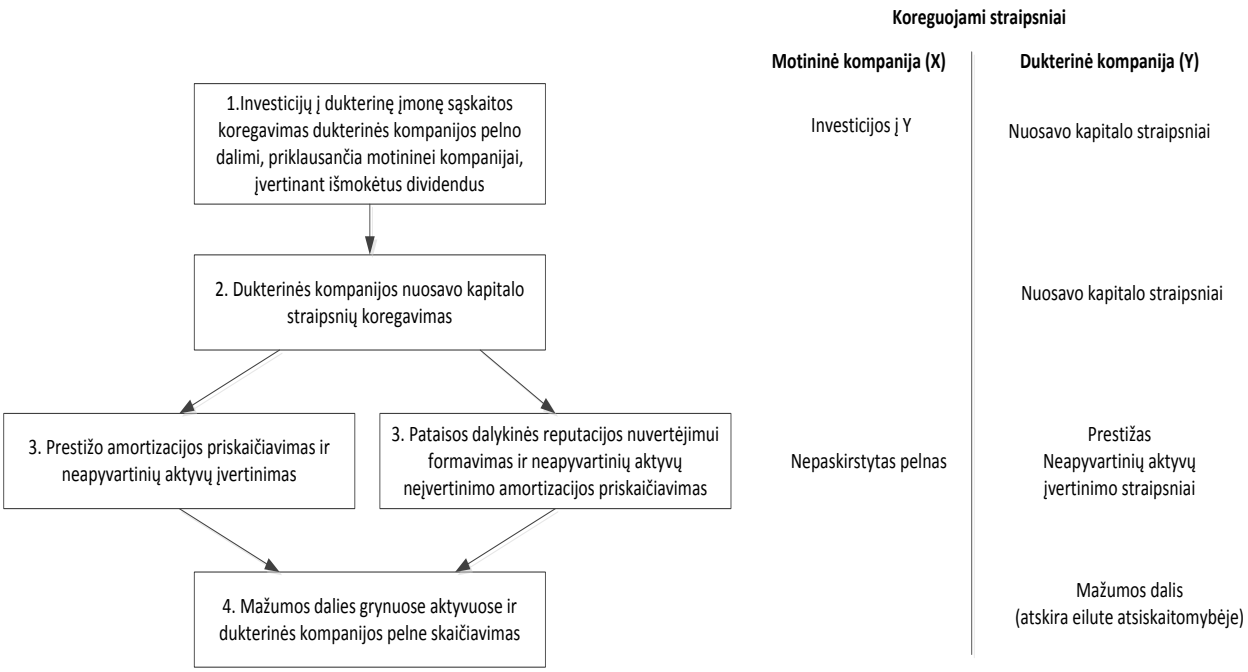
Ataskaitinio laikotarpio pabaigoje kompanijų grupei taip pat reikia atlikti konsolidaciją. Šiuo atveju konsoliduotos atskaitomybės formavimo tikslas yra informacijos apie jau susijungusios grupės veiklos rezultatus už atitinkamą periodą pateikimas. Ši procedūra vadinama *tolimesne konsolidacija* ir atliekama reguliariai pagal kompanijoje nustatytą apskaitos politiką.

Pirmoje po įsigijimo konsoliduotoje atskaitomybėje atsispindi informacija apie grupės veiklą nuo įsigijimo momento iki ataskaitinio periodo pabaigos.

Tuo tarpu tolimesnės konsolidacijos esmė iš principo skiriasi nuo pirminės. Jei pirminė

konsolidacija operuoja pagrindiniais balanso straipsniais (pavyzdžiui, atsargų rodikliais tam tikrai datai), tai tolimesnė konsolidacija pagrinde įvertina srautų dydžius, t.y. ataskaitų apie pelną ir nuostolius bei kapitalo judėjimo ataskaitos straipsnius. Tuo pačiu tolimesnės konsolidacijos procedūra taip pat numato konsoliduoto balanso formavimą. Tokiu būdu pirminės ir tolimesnės konsolidacijos procedūros ne tik turi skirtingus tikslus, bet ir skiriasi pagrindinėmis procedūromis.

Tolimesnės konsolidacijos procedūra numato dalyvavimo dalies metodo panaudojimą, siekiant pakoreguoti investicijų į dukterinę kompaniją dydį. Tolimesnės konsolidacijos procedūros schema pateikta 3 paveiksle.

3 pav. **Tolimesnės konsolidacijos procedūros schema**

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Heald ir Georgiou (2005)

Pirmame etape (žr. 3 pav.) yra koreguojami motininės kompanijos investicijų ir dukterinės kompanijos nuosavo kapitalo straipsniai. Antrame etape yra atliekamas dukterinės kompanijos nuosavo kapitalo straipsnių koregavimas. Trečiame etape, priklausomai, nuo motininės ir dukterinės kompanijų situacijos, yra atliekamas arba prestižo amortizacijos perskaičiavimas ir neapyvartinių aktyvų įvertinimas, arba pataisomas dalykinės reputacijos nuvertėjimo formavimas ir priskaičiuojama neapyvartinių aktyvų neįvertinimo amortizacija. Ketvirtame etape yra atliekamas mažumos dalies grynuose aktyvuose ir dukterinės kompanijos pelne skaičiavimas.

Atskaitomybės konsolidacijos procedūra, kaip vieną iš etapų numato įmonių grupės tarpusavio operacijų pakartotinos operacijos pašalinimą. Šių koregavimų prasmę geriausiai iliustruoja vertikaliai integruotų kompanijų grupės. Pavyzdžiui, stambi statybos bendrovė apima statybos įmonę, transporto kompaniją, statybinių medžiagų gamybos įmonę. Šiuo atveju paprastas kiekvienos kompanijos realizacijos apimčių sumavimas pateiks iškreiptą grupės realizaciją, nes pagamintos statybinės

medžiagos pateikiamos statybos bendrovei, po ko statybos bendrovės rezultatai parduodami užsakovams. Tuo tarpu, pavyzdžiui, transporto kompanija apskritai gali dirbti tik grupės įmonėms ir neteikti paslaugų išoriniams vartotojams. Šiuo atveju šios paslaugos bus apskaitytos du kartus – betarpiškai ir galutinio produkto kainoje.

Siekiant išvengti tokių iškraipymų sudarant konsoliduotą atskaitomybę, motininės ir dukterinių kompanijų atskaitomybės apjungiamos etapais. Svarbu, kad kompanijų grupė būtų pateikta kaip vieninga ūkininkaujanti organizacija. Tam iš pradžių pastraipsniui sumuojamos grupės kompanijų atskaitomybės straipsniai, o vėliau pašalinamos tarpusavio investicijos ir operacijos. Rezultate konsoliduotas balansas nelygus grupės kompanijų balansų sumai, nes iš jo pašalintos tarpusavio operacijos.

Į koregavimo procedūrą patenka sekančios straipsnių grupės:

1. Investicijų į dukterines kompanijas išlaidos.
2. Vidinės grupės operacijos:
   2.1. Pardavimai grupės viduje.
   2.2. Vidinės grupės išlaidos.
   2.3. Paskolos.
   2.4. Dividendai.
3. Nerealizuotas pelnas ir nuotoliai pagal vidines grupės operacijas.
4. Grynasis pelnas, tenkantis mažumos daliai.

Pardavimai grupės viduje. Esant situacijai, kai motininė kompanija atlieka prekybinę operaciją su dukterine, motininės kompanijos buhalteriniame balanse atsispindi atitinkamas aktyvas/įsipareigojimas, ir lygiai toks pat, tačiau priešingas pagal reikšmę, aktyvo/įsipareigojimo dydis atsispindi dukterinės kompanijos buhalteriniame balanse. Visos operacijos tarp motininės ir dukterinės kompanijų atsispindi dukterinės kompanijos sąskaitoje motininės kompanijos balanse ir motininės kompanijos sąskaitoje dukterinės kompanijos balanse. Šios sąskaitos visada lygios pagal dydį ir tarpusavyje pašalinamos konsoliduojant.

Lygiai taip pat pelnas ar nuostolis pagal sudarytą prekybinę operaciją grupės viduje pripažintas vienoje iš kompanijų, nereiškia visos grupės gautą pelną ar nuostolį. Šį faktą ypač svarbu vertinti, kai kompanijų grupės taiko perpardavimo (*angl. transfer*) kainodarą pardavimams grupės viduje, siekiant minimizuoti mokesčius. Šios schemos rėmuose kompanija-tarpininkas, įeinanti į grupę, iš tiekėjo perka prekę už rinkos kainą, o po to ją parduoda pagrindinei grupės komercinei struktūrai už kainą, artimą pardavimo. Komercinė kompanija, savo ruožtu, realizuoja prekę galutiniam vartotojui su minimaliu antkainiu, tokiu būdu sumažindama savo pelną. Schema turi prasmę tuo atveju, kai šios kompanijos yra skirtinguose mokesčių rėžimuose, o taip pat tuo atveju, kai kompanija-tarpininkas nepateikia pilnos atskaitomybės į mokesčių organus (dažniausiai, laikinos įmonės). Atskaitomybės konsolidacijai svarbu

tai, kad kompanijų grupės pelnas atsiranda tik realizacijos galutiniam vartotojui momentu ir tik pilna pelno apimtimi. Konsolidacijos procedūros rėmuose turi būti padaryti atitinkami koreguojantys įrašai, leidžiantys išvengti dvigubo skaičiavimo apskaičiuojant grupės finansinius rezultatus.

Pateikiamas vidinių grupės pardavimų pašalinimo mechanizmas pagal pavyzdį, pateiktą 4 lentelėje. Tačiau dabar įmonės bus nagrinėjamos ne susijungimo momentu, o praėjus tam tikram laiko periodui. Tokiu būdu, pavyzdžiai pateikiami tolimesnės konsolidacijos procedūros rėmuose. Siekiant iliustruoti straipsnių koregavimo principus pašalinant vidinius pardavimus, konsoliduotoje ataskaitoje pateikime sekančias ūkines operacijas už ataskaitinį periodą:

- 2013.06.01 UAB „X“ nupirko komplektuojančių detalių už 12 tūkst. Lt
- 2013.06.05 UAB „X“ pardavė UAB „Y“ komplektuojančių detalių už 20 tūkst. Lt
- 2013.12.20 UAB „Y“ realizavo visas komplektuojančias detales už 45 tūkst. Lt (realizuotų prekių savikaina sudarė 20 tūkst. Lt)

9 lentelėje pateikta trumpa dviejų kompanijų pelno nuostolio ataskaita, įvertinanti tik šias operacijas.

9 lentelė. Pelno ir nuostolių ataskaita grupės vidinių pardavimų atveju

Pelno/nuostolių ataskaitos straipsniai	**UAB „X“ ataskaita**	**UAB „Y“ ataskaita**
Realizacijos pajamos	20	45
Realizuotos produkcijos savikaina	(12)	(20)
Pelnas	8	25

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Paprasto pelno/nuostolių ataskaitų straipsnių sumavimo atveju atsiras ne tik realizacijos pajamų, bet ir realizuotos produkcijos savikainos dviguba apskaita. Kad išvengti dvigubos apskaitos atliekamas vidinio pardavimo pašalinimas, po ko lieka tik įeinanti savikaina (grupės atžvilgiu) ir galutinė realizacija (išorinis pardavimas). Koreguojantys įrašai pateikiami 9 lentelėje.

10 lentelė. Koreguojantys įrašai grupės vidaus pardavimams

Pelno/nuostolių ataskaitos straipsniai	**D_{-T}**	**K_{-T}**
UAB „X“ realizacijos pajamos	20,0	
UAB „Y“ realizuotos produkcijos savikaina		20,0

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Galiausiai, pripažįstama tik grupės realizacija už 45 tūkst. Lt ir grupės pelnas 33 tūkst. Lt. Šis pavyzdys yra supaprastintas ir skirtas iliustruoti dvigubo realizacijos apskaitymo pašalinimui. Tuo atveju, kai ne visos prekės realizuotos ataskaitiniame periode, reikalingas papildomas koregavimas nerealizuoto pelno likusiai sandėlyje produkcijai dydžiu.

Dividendų išmokėjimas grupės viduje. Tarpusavio dividendų išmokėjimo grupės viduje pašalinimo atveju būtina įvertinti periodą, kuriame buvo išmokėti dividendai. Jei išmokėjimas vyko iki kompanijos įsigijimo, tai konsoliduojant, dividendai, išmokami iš pelno iki įsigijimo, įvertinami ne kaip investicinės veiklos pajamos, o kaip investicijų grąžinimas (atlygis) į dukterinės kompanijos kapitalą ir pašalinami.

Dividendai, išmokami po įsigijimo, atsispindi kaip pelnas motininės kompanijos pelno/nuostolio ir kaip išlaidos dukterinės kompanijos pelno/nuostolio ataskaitoje. Konsolidavimo metu jie taip pat tarpusavyje pašalinami.

Pagal analizuojamą pavyzdį, daroma prielaida, kad UAB „Y“ paskelbia apie dividendų išmokėjimą 20 tūkst. Lt sumai, iš kurių – 4 tūkst. Lt iš pelno iki įsigijimo, o likusieji 16 tūkst. Lt – iš pelno po susijungimo. Faktiškai dividendų išmokėjimas iš pelno iki susijungimo reiškia investuotų lėšų pavertimą atgal į pinigines lėšas, o išmokėjimas iš pelno po – motininės kompanijos investicinės veiklos pajamas.

Iš paskelbtų 20 tūkst. Lt dividendų UAB „X“ priklauso 65 proc., t. y. 13 tūkst. Lt, iš kurių 2,6 tūkst. Lt – iš pelno iki susijungimo ir 10,4 tūkst. Lt – iš pelno po įsigijimo. Dividendai iš pelno iki įsigijimo yra atspindimi UAB „X“ individualiame balanse kaip dalies investicijų grąžinimas pinigų forma. Taigi šiuo atveju investicijų į UAB „Y“ balansinė vertė sumažės 2,6 tūkst. Lt ir konsolidacijos procese bus pašalinta, kaip tai buvo aprašyta pirminės konsolidacijos atveju. Mažumos dividendai (1,4 tūkst. Lt) tokiu pat būdu sumažins balansinę mažumos dalį.

Dividendus iš pelno po įsigijimo reikia koreguoti, nes už grupės ribų išeina tik ta jų dalis, kuri priklauso akcininkų mažumai. Ši dalis konsoliduotame balanse atsispindi kaip įsiskolinimas pagal dividendus minoritariniams (mažumos dalies) akcininkams ir įrašomas atskirai nuo kito kreditorinio įsiskolinimo. Sutrumpinta forma būtini koregavimai pateikti 11 lentelėje.

11 lentelė. Balanso straipsnių koregavimas išmokant dividendus iš pelno po susijungimo

Balanso straipsnis	UAB „X“ balansas	UAB „Y“ balansas	Koregavimai		Konsoliduotas balansas
			D_{-T}	K_{-T}	
Dividendai išmokėjimui		(16)	16		
Dividendai gavimui	10,4			10,4	
Dividendai išmokėjimui minoritariniams akcininkams				5,6	(5,6)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Paskelbus dividendus, jie gali būti paskirstyti į du straipsnius „Dividendai išmokami motininei kompanijai“ 10,4 tūkst. Lt ir „dividendai išmokėjimui minoritariniams akcininkams“ 5,6 tūkst. Lt. Šiuo atveju pašalinami UAB „X“ straipsnis „Dividendai gavimui“ ir UAB „Y“ straipsnis „Dividendai išmokėjimui“. Svarbu, kad konsoliduotame balanse liktų tik įsiskolinimas už dividendus minoritariniams akcininkams.

Aktyvų pardavimas grupės viduje. Bet koks nuosavybės teisių aktyvui perėjimas grupės viduje turi būti pašalintas konsolidavimo metu, nes aktyvas nepaliko grupės. Pagrindinis sunkumas pašalinant tokias operacijas yra būtinumas koreguoti ne tik aktyvų straipsnius, bet ir sukauptos amortizacijos straipsnius, jei aktyvą reikia amortizuoti. Kaip pavyzdį galima panagrinėti sekančių ūkinių operacijų įtaką konsoliduotai atskaitomybei:

- 2013.09.03 UAB „X“ pardavė UAB „Y“ gamybinę liniją už 120 tūkst. Lt. Pardavimo datai pradinė linijos kaina 150 tūkst. Lt, sukauptas nusidėvėjimas – 50 tūkst. Lt, pilnas tarnavimo laikas – 6 metai
- 2013.09.03 UAB „Y“ priėmė apskaitai gamybinę liniją pagal pradinę kainą 120 tūkst. Lt, nustačiusi pramoninės amortizacijos laiką 6 metus.

Šiuo atveju atsiranda dvi problemos, susijusios su atskaitomybės konsolidavimu. Visų pirma UAB „X“ pripažįsta 20 tūkst. Lt pelną už ilgalaikio turto pardavimą (pardavimo sumos ir likutinės vertės skirtumas), kai grupės požiūriu, pagrindo pripažinti pelną nėra, nes aktyvas nepaliko grupės nuosavybę. Visų antra, UAB „Y“ amortizaciniai atskaitymai aktyvo pirkimo rezultate sudarys 20 tūkst. Lt per metus. Tuo pačiu, jei aktyvas liktų UAB „Y“ kasmetiniai atskaitymai būtų 25 tūkst. Lt. Kadangi visai grupei šio aktyvo naudojimo sąlygos nepasikeitė, 5 tūkst. Lt amortizacinių atskaitymų skirtumas turi būti koreguojamas. Koreguojantys įrašai pagal balanso straipsnius, atstatantys pradinę ilgalaikio turto vertę ir pašalinantys jo pardavimo pelną, pateikti 12 lentelėje.

12 lentelė. Konsoliduoto balanso straipsnių koregavimas, esant vidiniam aktyvų pardavimui

Balanso straipsnis	UAB „X“ balansas	UAB „Y“ balansas	Koregavimai		Konsoliduotas balansas
			D_{-T}	K_{-T}	
Ilgalaikis turtas		120	30		150
Sukaupta amortizacija				50	(50)
Nepaskirstytas pelnas	(20)		20		

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Amortizacinių atskaitymų sumažinimas 5 tūkst. Lt tuo pačiu padidina grupės pelną, nes išlaidos amortizacijai sumažėja.

Apibendrinant galima teigti, kad tolimesnė konsolidacijos procedūra yra atliekama ataskaitinio laikotarpio pabaigoje. Šios procedūros tikslas yra informacijos apie jau susijungusios grupės veiklos rezultatus pateikimas. Tolimesnės konsolidacijos procedūra yra atliekama keturiais etapais koreguojant motininės kompanijos investicijų ir nepaskirstyto pelno straipsnius, o taip pat koreguojant ir dukterinės kompanijos nuosavo kapitalo straipsnius, prestižą, neapyvartinių aktyvų įvertinimo bei mažumos dalies straipsnius.

2.3. Pagrindinių problemų konsolidacijos procedūrose identifikavimas

Taigi įvertinus pirminės ir tolimesnės konsolidacijos procedūras, yra tikslinga išskirti pagrindines problemas su kuriomis susiduria organizacijos bandydamos konsoliduoti savo finansines atskaitomybes (Muller, 2011; Cristea ir Baltariu, 2013):

- Dažnai mokslinėje literatūroje yra pateikiami pavyzdžiai, kai organizacija turi kontrolę vienai susijusiai organizacijai. Tačiau praktikoje organizacijos gali turėti keliasdešimt susijusių organizacijų. Todėl konsolidacijos procesas tampa sudėtingesnis.
- Dažnai organizacija, gali būti įsigyjama už mažiau nei akivaizdinė jos vertė arba mažesnė nei tikrasis grynasis turtas, todėl prestižas konsoliduotoje atskaitomybėje yra vaizduojamas, kaip neigiamas skaičius.
- Susijusios kompanijos ne visada neša pajamas, todėl yra didelė nuostolių tikimybė. Motininės kompanijos turi prisiimti dalį dukterinių kompanijų nuostolių. Mažumos dalis šiuo atveju taip pat turi padengti proporcingą dydį esamų nuostolių.
- Susijusi organizacija gali turėti sudėtingesnę kapitalo struktūrą nei motininė organizacija.

Taigi teoriniu aspektu įvertinus konsolidacijos procedūras, yra tikslinga pateikti ir praktikoje naudojamų finansinių ataskaitų konsolidacijos metodų privalumus ir trūkumus (žr. 13 lentelę).

13 lentelė. Finansinių ataskaitų konsolidacijos metodų privalumai ir trūkumai

Metodas	Privalumai	Trūkumai
Dalinio dalyvavimo metodas	• *Atitikimas.* Atitinka visuotinai pripažintus apskaitos principus investicijoms, kurioms investuotojas turi reikšmingą įtaką; • *Mokesčiai.* Dividendai iš investavimo subjekto yra vertinami kaip investicijų grąža ir todėl nėra apmokestinami; • *Finansiniai rodikliai.* Investuotojo ir investavimo subjekto finansinės ataskaitos lieka atskiros. Jeigu investuotojo ataskaitos yra konsoliduojamos su investavimo subjektu, kuris turi skolą, gali padidėti investuotojo skolos rodikliai.	• *Įtaka.* Nuosavybės procentas gali netiksliai atspindėti investuojančios kompanijos įtaką investavimo subjektui (susijusiai įmonei); • *Atskleidimas.* Kompanija gali norėti išvengti savo finansinės atskaitomybės konsolidavimo su investavimo subjektu; • *Finansiniai rodikliai.* Iškreipti finansiniai rodikliai gali klaidinti investuotojus ir reitingų agentūras.
Proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas	• *Turto apskaitymas.* Šio metodo pagalba galima apskaityti motininės įmonės dalį padalinio grynajame turte; • *Išteklių apskaita.* Metodas padeda verslo partneriams tiksliai apskaityti išteklius, kurie yra investuojami į įvairias bendras įmones; • *Stebėjimas.* Investuotojai gali paprastai stebėti pajamas gaunamas iš bendros įmonės dalies turto.	• *Leidimo apribojimai.* Naudojimas tik tokiuose susijungiamuose, kur vyrauja nuosavybės koncepcija; • *Tinkamumas.* Tinka vykdyti tik siauros valdymo funkcijoms ir priimtinas tik motininės įmonės akcininkams; • *Pripažinimas.* Šio metodo neleidžia taikyti TAS 27 standartas, be to jis nėra pripažįstamas visose valstybėse.
Susijungimo metodas	• *Konsolidacijos skirtumų nebuvimas.* Tikroji vertė nenaudojama, nes skaičiuojama balansine verte;	• *Piktnaudžiavimas.* Neteisingai naudojant, galima iškraipyti konsolidacijos rezultatus ir nukreipti

	• *Rodomas didesnis pelnas.* Nėra konsolidacijos skirtumo, todėl konsoliduotas pelnas yra didesnis.	juos motininei įmonei reikiama linkme; • *Nesuderinamumas.* Metodas nėra suderinamas su ekonomines kontrolės įgijimu.
Savikainos metodas	• *Minimalumas.* Apskaita yra tvarkoma motininės organizacijos; • *Paprastumas.* Konsolidacijos procedūros yra elementarios.	• *Konservatyvumas ir ribotumas*; • *Galimybė patronuojančiai kompanijai manipuliuoti ataskaitose nurodomas pajamas.*

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Kothavala (2003), Heald ir Georgiou (2005)

Kaip matoma (žr. 13 lentelę), finansinių ataskaitų konsolidacijos metodai turi savitų pranašumų bei trūkumų. Didžiausi pateiktų konsolidacijos metodų trūkumai pasireiškia per iškraipomus finansinius rodiklius, nesąžiningą apskaitą, nesuderinamumą. Visgi kokį konsolidacijos metodą pasirinkti sprendžia pačios organizacijos arba įstatymų reglamentuojama tvarka. Be to, konsolidacijos metodo pasirinkimas yra susijęs ir su organizacijos tikslais.

Siekiant palengvinti finansinės atskaitomybės konsolidavimą, ***galima įvesti papildomas sąskaitas įsipareigojimams susijusiems su verslo sandoriais***. Pažymėtina, kad investicijos į asocijuotas įmones ir bendras įmones, kurios yra įtrauktos į konsoliduotą finansinę atskaitomybę naudojant nuosavybės metodą, yra pripažįstamos sąnaudomis nuo įsigijimo datos. Atliekant finansinės atskaitomybės konsolidavimą, įsipareigojimai, kurie nedalyvauja koregavimo procedūroje, yra sumuojami pagal abi kompanijas.

Nagrinėjant finansinės atskaitomybės konsolidavimą, yra tikslinga analizuoti pavyzdį, kuris atskleidžia įsipareigojimų susijusių su verslo sandoriais konsolidavimą. Pavyzdžiui, kompanija A kontroliuoja dvi dukterines kompanijas (B ir C) - šiuo atveju konsoliduotoje atskaitomybėje investicijos į šias dukterines kompanijas nėra rodomos konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje. Visgi jei įmonė B yra asocijuota, o įmonė C - dukterinė. Konsoliduotoje atskaitomybėje yra rodomi įmonių A ir C įsipareigojimai, tačiau investicijos į įmonės C akcijas nėra rodomas finansinėje atskaitomybėje, o investicijos į įmonės B akcijas bus rodomas taikant nuosavybės metodą.

Apibendrinant galima teigti, kad finansinių ataskaitų konsolidacijos metodai pasižymėdami aiškiais privalumais, turi savitų trūkumų, t. y. galimi finansinių rodiklių iškreipimai (dalinio dalyvavimo metodo atveju), ne visuomet yra pripažįstami (proporcingo bendrųjų finansinių ataskaitų patiekimo metodo atveju), nesuderinami ekonominės įgaliojimu (susijungimo metodo atveju) ar yra per daug riboti (savikainos metodo atveju). Visgi konsolidacijos metodo pasirinkimas yra įtvirtintas arba pačios organizacijos, arba įstatymų nustatyta tvarka, tačiau siekiant palengvinti finansinės atskaitomybės konsolidavimą, galima įvesti papildomas sąskaitas įsipareigojimams susijusiems su verslo sandoriais.

3. AB „X“ ATSKAITOMYBĖS KONSOLIDACIJA, NAUDOJANT SKIRTINGUS APSKAITOS METODUS

3.1. AB „X“ atskaitomybės konsolidacijos, naudojant skirtingus apskaitos metodus, metodologija

Tyrimo tikslas – atlikti konsoliduotos ataskaitos sudarymo metodų tyrimą organizacijos „X“ ir dukterinių jos įmonių pavyzdžiu.

Analizuojamos įmonių grupės įmonių pagrindinė veikla yra specializuotų technologijų - mašinų ir įrenginių gamyba bei pardavimas Europos rinkoje. Analizuojamą įmonių grupę sudaro motininė organizacija „X“ ir dvi dukterinės organizacijos „Y“ ir „Z“. UAB „X“ jau dešimt metų Lietuvoje sėkmingai plėtoja savo veiklą. Organizacijoje „X“ nėra sudaroma nei stebėtojų taryba, nei valdyba, o pagrindiniai bendrovės organai yra visuotinis akcininkų susirinkimas ir administracijos vadovas – generalinis direktorius.

Siekiant įgyvendinti iškeltą tikslą, tyrimas susideda iš kelių etapų, kurie yra pateikiami 14 lentelėje.

14 lentelė. Tyrimo etapai

ETAPAS	ETAPO PAVADINIMAS	UŽDAVINYS	METODAI IR DUOMENŲ ŠALTINIAI
1 etapas	Duomenų ir informacijos rinkimas ir sisteminimas	Surinkti finansinius duomenis reikalingus tolimesniam tyrimui	Antrinių duomenų rinkimas – įmonių grupės balansai, pelno (nuostolio) ataskaitos ir kiti susiję finansiniai dokumentai
2 etapas	Pirminės konsolidacijos sudarymas	Pateikti pirminę konsolidacija	Konsoliduota finansinė atskaitomybė yra sujungiama eilutė po eilutės sudedant analogiškų straipsnių sumas
3 etapas	Eliminavimas	Panaikinti pasikartojančius įrašus	Eliminuojami tarpusavio operacijų (įplaukų ir sąnaudų) rezultatai
4 etapas	Skirtingas konsolidacijos metodų taikymas	Naudojantis skirtingais konsolidacijos metodais, įvertinti ilgalaikių investicijų konsolidavimą	Naudojamos konsolidacijos procedūros: 1. Dalinio dalyvavimo metodas 2. Savikainos metodas 3. Proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų

			pateikimo metodas 4. Susijungimo metodas
5 etapas	Įsipareigojimai susijusių su verslo sandoriais	Įvesti papildomą sąskaitą įsipareigojimams susijusiems su verslo sandoriais	Įsipareigojimų ir investicijų vertinimas, naudojant nuosavybės dalies metodą

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Šioje lentelėje (žr. 14 lentelę) pateikti etapai toliau darbe yra apibūdinami plačiau.

Pirmame etape yra surenkami visi finansiniai dokumentai reikalingi tolimesniam tyrimui. Šie dokumentai apima visų trijų („X“, „Y“ ir „Z“) organizacijų balanso (žr. 1 priedą) ir pelno (nuostolio) ataskaitas (žr. 2 priedą).

Antrame etape organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ konsoliduota finansinė atskaitomybė yra sujungiama eilutė po eilutės sudedant analogiškų straipsnių sumas.

Trečiame etape yra atliekamas pasikartojančių įrašų eliminavimas tarpusavio operacijose ir sandoriuose.

Ketvirtame etape naudojantis skirtingais konsolidacijos metodais, vertinamas ilgalaikių investicijų konsolidavimas. Naudojami metodai: dalinio dalyvavimo metodas, proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas, susijungimo metodas, savikainos metodas.

Penktame etape yra įvedama papildomą sąskaitą įsipareigojimams susijusiems su verslo sandoriais.

Taigi pateikus tyrimo metodiką, toliau darbe yra pateikiami tyrimo rezultatai ir vertinami skirtingi konsolidacijos metodai bei jų taikymo galimybės.

3.2. AB „X“ atskaitomybės konsolidacijos, naudojant skirtingus apskaitos metodus, analizės rezultatai ir jų apibendrinimas

Siekiant įgyvendinti darbe išsikeltą tikslą, t.y. atlikti konsoliduotos ataskaitos sudarymo metodų tyrimą AB „X“ ir dukterinių jos įmonių pavyzdžiu, pirmiausia, tikslinga pateikti pradinius apskaitos principus, kurie yra numatyti šioje įmonių grupėje.

Visų trijų analizuojamų organizacijų balanso (žr. 1 priedą) ir pelno (nuostolio) ataskaitos (žr. 2 priedą) yra parengtos vienai atsikaitymo datai, t. y. už 2014 metus, o apskaitos politika yra vieninga visoje įmonių grupėje ir remiasi Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartais, patvirtintais Europos Sąjungoje. Toliau yra pateikiami pagrindiniai apskaitiniai vertinimo principai:

- Sandoriai su dukterinėmis grupėmis dažniausiai yra įkainojami savikaina;
- Pajamos apskaitomos bendrąja verte, kuomet sandoryje prisiimtas vaidmuo yra pagrindinio dalyvio. Kuomet taikomas bendrosios vertės pagrindas, pardavimo savikaina, įvertinus nuolaidas, kartu su visomis susijusiomis išlaidomis, pripažįstama sąnaudomis. Jeigu organizacijos tam

tikrame sandoryje veiktų kaip tarpininkės, pajamos būtų pripažįstamos grynosios vertės pagrindu, o atsargos, laikomos konsignaciniais pagrindais, neapskaitomos balanse;

- Ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto naudingo tarnavimo laikas nustatomas remiantis panašaus turto praeities patirtimi;
- Tikroji vertė nustatoma remiantis kaina, kuri priklauso siūlomos ir prašomos kainos intervalui ir kuri labiausiai atitinka tikrąją vertę konkrečiomis aplinkybėmis;
- Nerealizuoti nuostoliai taip pat yra eliminuojami, tačiau laikomi perduoto turto vertės sumažėjimo požymiu.
- Nematerialusis turtas apskaitomas tuomet, kai tikimasi, kad organizacija ir organizacijų grupė iš šio turto ateityje gaus ekonominės naudos. Nematerialusis turtas apskaitomas įsigijimo savikaina, atėmus sukauptą amortizaciją.
- Amortizacija apskaitoje registruojama kaip pardavimo sąnaudos. Ilgalaikis materialusis turtas apskaitomas istorine įsigijimo savikaina, atėmus sukauptą nusidėvėjimą ir vertės sumažėjimo nuostolius.
- Atskirose organizacijų finansinėse ataskaitose investicijos į dukterines įmones yra apskaitomos įsigijimo savikaina, atėmus vertės sumažėjimo nuostolius. Savikaina koreguojama dėl neapibrėžtojo atlygio vėlesnių pokyčių. Savikaina apima ir tiesiogines investicijos išlaidas.
- Prekybos ir kitos gautinos sumos pradžioje yra apskaitomos tikrąja verte, o vėliau amortizuota savikaina, taikant apskaičiuotų palūkanų normos metodą, atėmus vertės sumažėjimo sumą;
- Atskirose įmonės finansinėse ataskaitose investicijos į dukterines įmones yra apskaitomos įsigijimo savikaina, atėmus vertės sumažėjimo nuostolius. Savikaina koreguojama dėl neapibrėžtojo atlygio vėlesnių pokyčių. Savikaina apima ir tiesiogines investicijos išlaidas;
- Atsargos apskaitomos įsigijimo savikaina arba grynąja galimo realizavimo verte, priklausomai nuo to, kuri iš jų yra mažesnė. Savikaina nustatoma naudojant FIFO metodą. Grynąją galimo realizavimo vertę sudaro įvertinta pardavimo kaina, sumažinta su pardavimu susijusių patirtų išlaidų suma;
- Pinigai ir pinigų ekvivalentai apskaitomi nominalia verte;
- Bankų ir dukterinių įmonių suteiktos paskolos ir banko sąskaitos kreditai, kuriems nustatytos palūkanos, pirminio pripažinimo metu apskaitomi tikrąją verte. Vėliau bankų ir dukterinių įmonių suteiktos paskolos vertinamos amortizuota savikaina, naudojant apskaičiuotų palūkanų normos metodą;
- Turtas yra klasifikuojamas į paskolų ir gautinų sumų bei pardavimui skirto finansinio turto grupes. Klasifikavimas priklauso nuo įsigyto finansinio turto paskirties. Vadovybė nustato finansinio turto klasifikaciją jo pirmojo pripažinimo metu. Paskolos ir gautinos sumos yra neišvestinis finansinis

turtas, kuriam nustatyti fiksuoti ar kitaip nustatomi mokėjimai ir kuris nekotiruojamas aktyvioje rinkoje. Jos pripažįstamos trumpalaikiu turtu, išskyrus, tas paskolas ir gautinas sumas, kurių grąžinimo laikotarpis yra ilgesnis nei 12 mėnesių po ataskaitinio laikotarpio pabaigos.

Vertinant kaip organizacija „X“ kontroliuoja kitą įmonę, atsižvelgiama į esamų ar konvertuojamų potencialių balsavimo teisę turinčių akcijų egzistavimą ir įtaką (žr. 15 lentelę).

15 lentelė. Esamų ar konvertuojamų potencialių balsavimo teisę turinčių akcijų egzistavimas ir įtaka

Įmonių grupei priklausančios įmonės	Balsų dalis, tenkanti patronuojančiai įmonei dukterinėse organizacijose „Y“ ir „Z“
Organizacija „X“ - motininė	
Organizacija „Y“	80 proc.
Organizacija „Z“	90 proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis įmonių grupės pateikta informacija

Taigi organizacija „X“ valdo 80 proc. organizacijos „Y“ ir 90 proc. organizacijos „Z“ akcijų (žr. 15 lentelę). Sandoriai tarp organizacijos „X“ ir dukterinių įmonių, likučiai ir nerealizuotas pelnas iš sandorių tarp organizacijos „X“ ir organizacijų „Y“ bei „Z“ yra eliminuojami.

Organizacijų grupė verslo junginiams apskaityti naudoja įsigijimo metodą. Atlygio vertę, įsigyjant dukterinę įmonę, sudaro Grupės perduoto turto, prisiimtų įsipareigojimų ir nuosavybės instrumentų tikrosios vertės. Atlygis apima bet kokio turto ar įsipareigojimų, kurie įsigijimo dieną yra neapibrėžti, tikrąją vertę. Su įsigijimu susijusios išlaidos iš karto pripažįstamos sąnaudomis. Verslo jungimo metu įsigytas identifikuojamas turtas ir prisiimti įsipareigojimai bei neapibrėžtieji įsipareigojimai įvertinami tikrosiomis vertėmis įsigijimo datą. Kiekvieno verslo jungimo atveju Grupė gali įvertinti nekontroliuojančios dalį įmonėje arba tikrąja verte, arba įsigyto identifikuojamo grynojo turto nekontroliuojančios dalies proporcija.

Organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ konsoliduota finansinė atskaitomybė yra sujungiama eilutė po eilutės sudedant analogiškų straipsnių sumas. Pradinio konsoliduoto balanso ataskaitos ištrauka yra pateikiama 16 lentelėje. Detali balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitos pirminės konsolidacijos suvestinė yra atitinkamai pateikiama 3 ir 4 prieduose.

16 lentelė. Pradinio konsoliduoto balanso ataskaitos ištrauka

		Organizacija X	Organizacija Y	Organizacija Z	Konsoliduotas rezultatas
I.	NEMATERIALUSIS TURTAS	1812	268	3641	5721
I.1.	Plėtros darbai				0
I.2.	Prestižas				0
I.3.	Patentai, licencijos				0

I.4.	Programinė įranga	1812	268	3641	5721
I.5.	Kitas nematerialus turtas				0

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis tyrimo rezultatais

Kaip matoma (žr. 16 lentelę), analizuojant pateiktą ištrauką po pradinio konsolidacijos etapo ilgalaikis nematerialusis turtas sudaro 5721 Lt. Tačiau toliau yra būtina eliminuoti analizuojamų organizacijų tarpusavio operacijų rezultatus ir dividendus. Organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ tarpusavio operacijų rezultatai yra pateikiami 17 lentelėje.

17 lentelė. Organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ tarpusavio operacijų rezultatai

	Organizacija X	**Organizacija Y**	**Organizacija Z**
Realizacijos pajamos	7814124	6511770	8856007
Realizuotos produkcijos savikaina	4317898	2604708	5209416
Pelnas	3496226	3907062	3646591

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis tyrimo rezultatais

Kaip matoma, organizacijai „X“ nupirkus naujų detalių, jos buvo parduotos organizacijoms „Y“ ir „Z“ už 7814124 Lt. Šios detalės organizacijoje „Y“ buvo realizuotos už 6511770 Lt, o organizacijoje „Z“ už 8856007 Lt. Taigi rezultate yra pripažįstama 1536778 Lt realizacija ir grupės pelnas, siekiantis 7553653 Lt.

Todėl atitinkamai 18 lentelėje yra pateikiami pelno (nuostolių) ataskaitos straipsniai eliminavus šiuos įrašus.

18 lentelė. Konsolidacijos rezultatas eliminavus tarpusavio operacijas

		Organizacija Z	**Organizacija X**	**Organizacija Y**	**Konsolidacijos rezultatas**
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	46884745	26286409	43016080	108373110
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	34543181	18389725	31254593	79869601
III.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	12341564	7896684	11761487	25007282

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis tyrimo rezultatais

Atlikus organizacijų sandorių rezultatų koregavimą, bendrasis pelnas siekia 25007282 Lt.

Toliau tokiu pačiu principu yra koreguojamos ir analizuojamų organizacijų patirtos sąnaudos (žr. 19 lentelę).

19 lentelė. Konsolidacijos rezultatas eliminavus pasikartojančias sąnaudas

		Organizacija Z	**Organizacija X**	**Organizacija**	**Konsolidacijos**

				Y	rezultatas
III.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	12341564	7896684	11761487	25007282
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	9838112	6413084	8658617	18682360
V.	TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	2503452	1483600	3102870	6324923

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis tyrimo rezultatais

Taigi eliminavus pasikartojančias sandorių pajamas ir išlaidas, tipinės veiklos pelnas po konsolidacijos siekia 6324923 Lt.

Atlikus pradines konsolidacijos procedūras, toliau darbe yra skirtingi konsolidacijos metodai – dalinio dalyvavimo metodas, proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas, susijungimo metodas, savikainos metodas.

Dalinio dalyvavimo metodas. Organizacijos „Y“ turto tikroji vertė yra 9840467, o įsipareigojimų vertė – 9048125 Lt. Tuo tarpu organizacijos „Z“ turto tikroji vertė yra 11341497 Lt, o įsipareigojimų vertė – 10297677 Lt. Taigi organizacijos „Y“ grynasis turtas yra lygus 792342, o organizacijos „Z“ – 1043820 Lt. Taigi organizacijai „X“ šiuo atveju priklauso 633873.6 Lt organizacijos „Y“ ir 939438 Lt organizacijos „Z“ grynojo turto. Organizacijos „Y“ atveju grynasis pelnas siekia 1235392 Lt, o organizacijos „Z“ atveju – 2358477 Lt. Todėl organizacijos „X“ apskaitoje yra registruojant investicijos į organizacijų „Y“ ir „Z“ akcijas vertės padidėjimą koreguojamos tokios sąskaitos:

D 16014 Investicijų į asocijuotas įmones vertės padidėjimas (sumažėjimas) dėl nuosavybės metodo taikymo 3110942,9 Lt

K 561 Asocijuotų ir dukterinių įmonių pelno dalis 3110942,9 Lt.

Analizuojant dividendus, organizacija „Y“ dividendams skyrė 350000 Lt, o organizacija „Z“ - 280000 Lt, todėl:

D 2437 Kitos trumpalaikės skolos 532000 Lt

K 16014 Investicijų į asocijuotas įmones vertės padidėjimas (sumažėjimas) dėl nuosavybės metodo taikymo 532000 Lt.

Taigi galima teigti, kad dalinio dalyvavimo metodas toks konsolidavimas parodo stiprią organizacijos „X“ įtaką organizacijoms „Y“ ir „Z“, tačiau kaip jau buvo minėta dividendų apmokestinimo nebuvimas ir atitikimas visuotinai pripažintiems standartams daro šį metodą patrauklų tolimesnėms konsolidacijos procedūroms.

Proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas. Remiantis šiuo metodu nagrinėjamų organizacijų turtas, įsipareigojimai, nuosavybė, pajamos ir išlaidos yra pripažįstamos pagal kontroliavimo mastą. Šiam metodui yra tikslinga pateikti prieš tai nagrinėtą nematerialaus turto pavyzdį, kuris pateikiamas 20 lentelėje.

20 lentelė. Balanso ištrauka, naudojantis proporcinio konsolidavimo metodu

		Organizacija X	**Organizacija Y**	**Organizacija Z**	**Konsoliduotas rezultatas**
I.	NEMATERIALUSIS TURTAS	1812	268	3641	5303,3
I.1.	Plėtros darbai				0
I.2.	Prestižas				0
I.3.	Patentai, licencijos				0
I.4.	Programinė įranga	1812	268	3641	5303,3
I.5.	Kitas nematerialus turtas				0

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis tyrimo rezultatais

Taigi visi balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų straipsniai yra jungiami proporcijomis pagal kontroliavimą (kaip jau buvo minėta organizacija „X“ kontroliuoja 80 proc. organizacijos „Y“ akcijų ir 90 proc. organizacijos „Z“ akcijų“). Tačiau šis metodas turi didelių apribojimų – nes yra priimtinas tik motininės įmonės akcininkams, be to jo neleidžia taikyti TAS 27 standartas ir jis nėra pripažįstamas daugelyje pasaulio valstybių.

Susijungimo metodas. Susijungimo metodas yra panašus į pirminės konsolidacijos procedūrą (žr. 3 ir 4 priedus). Į konsolidavimo procedūras yra įtraukiama esamoji vertė, o prestižas neskaičiuojamas. Pabrėžtina, kad šis metodas buvo eliminuotas Tarptautinės finansinės atskaitomybės standarto 141, nes buvo dažnai naudojamas siekiant piktnaudžiauti ir iškraipyti konsolidacijos rezultatus. Naudojantis šiuo metodu yra rodomas didesnis pelnas bei akivaizdžiai iškraipomi finansiniai rodikliai – todėl darbo autorės nuomone, jis nėra tinkamas konsolidavimo procedūroms atlikti.

Savikainos metodas. Naudojant savikainos metodą, investuotojų pripažįstamos pajamos iš investicijų į asocijuotą kompaniją gali neatitikti investuotojui priklausančią investicijų objekto pelno dalį, o nuostoliai, atsirandantys investicijų objektui po įsigijimo datos, apskritai pas investuotoją neatsispindi. Tokiu būdu, apskaitos pagal savikainą metodas neleidžia investuotojui atspindėti investicijas į asocijuotas kompanijas, įvertinant jam priklausantį jų veiklos rezultato dalį. Savikainos metodu akcijų balansinė vertė nesikeičia – veiklos rezultatai joms įtakos neturi tol, kol šios investicijos įsigijimo savikaina yra didesnė už tikėtiną atgauti sumą. Investicijos vertė gali būti koreguojama, jei turima duomenų, kad pradinė investicijos vertė nuolat mažėja – pripažįstamas nuostolis dėl investicijų vertės sumažėjimo. Koregavimas apskaitoje registruojamas:

D 631 Investicijų vertės sumažėjimo sąnaudos

K 1609 Investicijos į dukterines ir asocijuotąsias įmones vertės sumažėjimas

Investuotojas savo apskaitoje neregistruoja asocijuotosios įmonės pelno (nuostolių) dalies, kuri tenka jam, tačiau jis savo apskaitoje užregistruoja dividendų pajamas. Paskelbus dividendus apskaitoje registruojama:

D 2422 Asocijuotųjų įmonių skolos

K 532 Dividendų pajamas

Savikainos metodas taikomas tuomet, kai dukterinės įmonės veiklai taikomi reikšmingi ilgalaikiai apribojimai, kurie suvaržo jos galimybę perleisti patronuojančiai įmonei turtą ir lėšas ir įgyvendinti valdymą, arba jei konsoliduotosioms finansinėms ataskaitoms parengti reikalingiems duomenims gauti reikia daug lėšų ir laiko.

Taikant savikainos metodą, prestižas neskaičiuojamas, balansinė vertė nesikeičia – veiklos rezultatai joms įtakos neturi tol, kol šios investicijos įsigijimo savikaina yra didesnė už tikėtiną atgauti sumą. Investicijos vertė gali būti koreguojama, jei turima duomenų, kad pradinė investicijos vertė nuolat mažėja – pripažįstamas nuostolis dėl investicijų vertės sumažėjimo. Savikainos metodo taikymo atveju neregistruojama investuotojui tenkanti pelno dalis, tačiau jis savo apskaitoje užregistruoja dividendų pajamas ar kitas tiesiogines išmokas.

Tačiau šis metodas yra ribotas ir konservatyvus. Apskritai, įvertinus visus metodus, yra tikslingiausia vadovautis dalinio dalyvavimo metodu išskiriant mažumos dalį.

Mažumos dalies išskyrimas. Kaip jau buvo minėta dividendus iš pelno po įsigijimo reikia koreguoti, nes už grupės ribų išeina tik ta jų dalis, kuri priklauso akcininkų mažumai. Mažumos dalis nagrinėjamų organizacijų atveju pasiskirsto taip: organizacijos „Y“ mažumos dalis yra 20 proc., o organizacijos „Z“ mažumos dalis – 10 proc. Ši dalis konsoliduotame balanse atsispindi kaip įsiskolinimas pagal dividendus mažumos dalies akcininkams ir įrašomas atskirai nuo kito kreditorinio įsiskolinimo (žr. 21 lentelę).

21 lentelė. Balanso straipsnių koregavimas išmokant dividendus

Balanso straipsnis	**„X“ balansas**	**„Y“ balansas**	**„Z“ balansas**	**Koregavimai**		**Konsoliduotas balansas**
				D_{-T}	**K_{-T}**	
Dividendai išmokėjimui		(350000)	(280000)	630000		
Dividendai gavimui	532000				532000	
Dividendai išmokėjimui mažumos dalies akcininkams					98000	(98000)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis tyrimo rezultatais

Taigi šiuo atveju 532000 Lt dividendų yra išmokama motininei kompanijai X ir 98000 Lt

mažumos dalies akcininkams. Konsoliduotame balanse lieka tik įsiskolinimas už dividendus mažumos akcininkams.

Toliau eliminuojama kiekvienos dukterinės įmonės, kurios finansinė atskaitomybė konsoliduojama, nuosavo kapitalo dalis, proporcinga įmonių grupei priklausančių jos akcijų daliai, bei apskaitinė tų akcijų vertė įmonėse, kurioms priklauso dukterinės įmonės akcijos (žr. 22 lentelę).

22 lentelė. Nuosavo kapitalo straipsnių konsolidavimas, išskiriant mažumos dalį

	Organizacija X	**Organizacija Y**	**Organizacija Z**	**Konsoliduotas rezultatas**
Įstatinis (pasirašytasis)	700000	700000	700000	910000
Mažumos dalis		140000	70000	210000

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis tyrimo rezultatais

Taigi konsolidavus nuosavo kapitalo straipsnius proporcingai priklausančių nuo akcijų dalis, gaunamas įstatinis kapitalas siekia 910000 Lt.

Įsipareigojimai susijusių su verslo sandoriais. Siekiant supaprastinti konsolidacijos procedūrą, galima įvesti papildomas sąskaitas įsipareigojimams susijusiems su verslo sandoriais. Atliekant finansinės atskaitomybės konsolidavimą, įsipareigojimai, kurie nedalyvauja koregavimo procedūroje, yra sumuojami pagal abi kompanijas. Nagrinėjamų organizacijų pavyzdžiui organizacijos „Y“ ir „Z“ yra dukterinės organizacijos, todėl investicijos į šias organizacijos nėra atspindimos konsoliduotoje atskaitomybėje. Tačiau, jei organizacija „Y“ būtų asocijuota organizacija, tuomet investicijos būtų rodomos taip:

D 16014 Investicijų į asocijuotas įmones vertės padidėjimas (sumažėjimas) dėl nuosavybės metodo taikymo 1235392 Lt

K 561 Asocijuotų ir dukterinių įmonių pelno dalis 1235392 Lt.

Taigi AB „X“ atskaitomybės konsolidacijos, naudojant skirtingus apskaitos metodus, apibendrinta informacija yra pateikiama 23 lentelėje.

23 lentelė. Atskaitomybės konsolidacijos metodų taikymo gairės

Metodas	**Taikymo ypatumai**
Dalinio dalyvavimo metodas	Plačiai taikomas, užtikrina atitikimą finansinės apskaitos principams, finansiniai rodikliai yra atspindimi teisingai.
Savikainos metodas	Tikslingiausia taikyti, kai įsigijus organizaciją ją planuojama greitai perparduoti. Kitu atveju aiškinamajame rašte informacija apie investicijas pateikiama nuosavybės metodu.
Proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas	Metodas nėra visuotinai pripažintas ir jo neleidžia taikyti Tarptautinės Apskaitos Standartas 27. Netinkamas visiems finansinės informacijos vartotojams, nes labiausiai priimtinas tik motininės įmonės akcininkams.
Susijungimo metodas	Metodas nėra visuotinai pripažintas, o konsolidacijos rezultatai iškraipomi.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Apibendrinant galima teigti, kad išanalizavus praktinius metodų taikymo principus, kuriais gali būti konsoliduojamos investicijos, tikslingiausia yra taikyti dalinio dalyvavimo metodą, nes jis garantuoja atitikimą apskaitos principams, o finansiniai rodikliai yra atspindimi nepiktnaudžiaujant konsolidacijos rezultatais. Savikainos metodą yra tikslinga taikyti tik tais atvejais, kai įsigytas akcijas yra numatoma perparduoti trumpuoju laikotarpiu. Visgi naudojant savikainos metodą, jei duomenys investuotojams yra reikšmingi, aiškinamajame rašte informaciją apie šias investicijas pateikia nuosavybės metodu. Pabrėžtina, kad proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo ir susijungimo metodai neturėtų būti naudojami konsoliduojant finansines ataskaitas, nes jie nėra visuotinai pripažinti. Be to, manipuliacijos galimybė yra gana didelė.

IŠVADOS

1. Išanalizavus mokslinę ir norminę literatūrą, nustatyta, kad reikalavimai įmonių grupės konsoliduotai atsiskaitomybei apima visų grupės įmonių (tame tarpe ir motininės) finansinių ataskaitų paruošimą tai pačiai dienai. Finansinė atskaitomybė gali būti sudaroma naudojant ankstesnių ataskaitinių periodų koregavimo arba dvigubos apskaitos vedimo metodais. Klasikinė konsoliduotos atskaitomybės struktūra, kurią naudoja įmonių grupės, sudarydamos finansinę atskaitomybę pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartus, apima tokias ataskaitas ir dokumentus kaip auditorių išvados, konsoliduotas balansas, konsoliduota pelno/nuostolio ataskaita, konsoliduota pinigų srautų judėjimo ataskaita, konsoliduota ataskaita apie kapitalo pokyčius bei pastabas konsoliduotai finansinei atskaitomybei. Visgi pabrėžtina, kad buhalterinė apskaita turi būti vykdoma pagal vieningą apskaitos politiką. Remiantis tokiais principais yra paprasčiau paruošti konsoliduotą atsiskaitomybę pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartus ir atlikti veiklos rezultatų palyginimą.

2. Pagrindiniai finansinių ataskaitų konsolidavimo metodai, numatyti tarptautiniuose apskaitos standartuose, yra dalinio dalyvavimo metodas, proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo metodas, susijungimo metodas ir savikainos metodas. Finansinių ataskaitų konsolidacijos metodai, pasižymėdami aiškiais privalumais, turi savitų trūkumų (t.y. galimi finansinių rodiklių iškreipimai dalinio dalyvavimo metodo atveju). Be to, jie ne visuomet yra pripažįstami (t.y. proporcingo bendrųjų finansinių ataskaitų patiekimo metodo atveju), nesuderinami ekonominės įgaliojimu (susijungimo metodo atveju) ar yra per daug riboti (savikainos metodo atveju). Visgi konsolidacijos metodo pasirinkimas yra įtvirtintas arba pačios organizacijos, arba įstatymų nustatyta tvarka. Tačiau, siekiant palengvinti finansinės atskaitomybės konsolidavimą, galima įvesti papildomas sąskaitas įsipareigojimams susijusiems su verslo sandoriais.

3. Išanalizavus praktinius metodų taikymo principus, kuriais gali būti konsoliduojamos finansinės ataskaitos, nustatyta, kad tikslingiausia yra taikyti dalinio dalyvavimo metodą, nes jis

garantuoja atitikimą apskaitos principams, o finansiniai rodikliai yra atspindimi nepiktnaudžiaujant konsolidacijos rezultatais. Savikainos metodą yra tikslinga taikyti tik tais atvejais, kai įsigytas akcijas yra numatoma perparduoti trumpuoju laikotarpiu. Visgi, naudojant savikainos metodą, jei duomenys investuotojams yra reikšmingi, aiškinamajame rašte informaciją apie šias investicijas pateikiama nuosavybės metodu. Pabrėžtina, kad proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo ir susijungimo metodai neturėtų būti naudojami konsoliduojant finansines ataskaitas, nes jie nėra visuotinai pripažinti. Be to, manipuliacijos tikimybė yra pakankamai didelė.

LITERATŪRA

1. **14-asis verslo apskaitos standartas „Verslo jungimai“.** Valstybės žinios, 2004, Nr. 43-1437.
2. **15-asis verslo apskaitos standartas „Investicijos į asocijuotąsias įmones“.** Valstybės žinios, 2004, Nr. 43-1437.
3. **16-asis verslo apskaitos standartas „Konsoliduotosios finansinės ataskaitos ir investicijos į dukterines įmones“.** Valstybės žinios, 2004, Nr. 43-1437.
4. **22-asis verslo apskaitos standartas „Užsienio valiutos kurso pasikeitimas“.** Valstybės žinios, 2004, Nr. 20-616.
5. **34-asis verslo apskaitos standartas „Segmentų atskleidimas finansinėse ataskaitose“.** Valstybės žinios, 2006, Nr. 2-40.
6. **37-asis verslo apskaitos standartas „Jungtinė veikla“.** Valstybės žinios, 2006, Nr. 139-5337.
7. **Alp A., Ustundag S.** Financial reporting transformation: The experience of Turkey. Critical perspectives on Accounting, 2009, Vol. 20, Iss. 5, p. 680-699.
8. **Ashbaugh H., Pincus M.** Domestic accounting standards, international accounting standards, and the predictability of earnings. Journal of accounting research, 2007, Vol. 39, Iss. 3, p. 417-434.
9. **Ball R.; Robin A.** Incentives versus standards. Journal of accounting and economics, 2003, Vol. 36, Iss. 1, p. 235-270.
10. **Barth M., Landsman W., Lang M.** International accounting standards and accounting quality. Journal of accounting research, 2008, Vol. 46, Iss. 3, p. 467-498.
11. **Ben-Amar W., Missonier-Piera F.** Earnings management by friendly takeover targets. International Journal of Managerial Finance, 2008, Vol. 4, Iss. 3, p. 232-243.
12. **Black E., Carnes T., Richardson V.** The market valuation of corporate reputation. Corporate Reputation Review, 2009, Vol. 3, Iss. 1, p. 31-42.
13. **Blythe J.** The evaluation of non-selling activities at British trade exhibitions: an exploratory study. Marketing Intelligence & Planning, 2006, Vol. 14, Iss. 5, p. 20-24.
14. **Covrig V. M., Defond M. L., Hung, M.** Home Bias, Foreign Mutual Fund Holdings, and the Voluntary Adoption of International Accounting Standards. Northridge; University of Southern California, 2005.
15. **Cirstea A., Baltariu A. C.** Some Disclosure aspects regarding consolidates financial statements. Annals of the University of Oradea, Economic Science Series, 2013. Nr. 22 (1), p. 1171-1181.
16. **DePamphilis D.** Mergers, Acquisitions, and Other Restructuring Activities. St. Louis: Academic Press, 2007.
17. **Drury C.** Management and Cost Accounting. London: Management and Cost Accounting, 2007.

18. **Faulkner D., Teerikangas S., Joseph R.** M&A motives, definitions and defining characteristics. European Financial Management, 2012, Vol. 10, Iss. 1, p. 109-139.
19. **Ginevičius R., Ginevičius T., Zubrecovas V.** Nekilnojamojo turto investicinių projektų efektyvumo vertinimo metodikos. // Verslas: teorija ir praktika, 2009, Nr. 3, p. 181-190.
20. **Graham R., Lefanowicz K., Petroni K.** The value relevance of equity method fair value disclosures. Journal of Business Finance & Accounting, 2003, Vol. 30, Iss. 7-8 p. 1065-1088.
21. **Grossi G., Pepe P.** Consolidation in the public sector: a cross-country comparison. Public Money & Management, 2009, Vol. 29, Iss. 4, p. 251-256.
22. **Grossman S., Hart, O.** One share-one vote and the market for corporate control. Journal of financial economics, 2008, Vol. 20, p. 175-202.
23. **Gupta D., Gerchak Y.** Quantifying operational synergies in a merger/acquisition. Management Science, 2002, Vol. 48, Iss. 4, p. 517-533.
24. **Hansen F.** Get ready for new global accounting standards. Business Finance, 2004, No. 48, p. 1-27.
25. **Hart O.** Corporate governance: some theory and implications. The economic journal, 2005, Vol. 105, Iss. 4, p. 678-689.
26. **Heald D., Georgiou G.** Consolidation principles and practices. // Accounting and business research, 2000, Vol. 30, Iss. 2, p. 153-167.
27. **Heald D., Georgiou G.** Resource accounting: Valuation, consolidation and accounting regulation. Public Administration, 2005, Vol. 73, Iss. 4, p. 571-579.
28. **Henning S., Lewis B., Shaw W.** Valuation of the components of purchased goodwill. Journal of Accounting Research, 2009, Vol. 38, Iss. 2, p. 375-386.
29. **Hung M., Subramanyam R.** Financial statement effects of adopting international accounting standards // Review of Accounting Studies, 2007, Vol. 12, Iss. 4, p. 623-657.
30. **Juočiūninenė D., Stončiuvienė N**. Apsakitos tarptatuinės reglamentacija: mokomoji knyga. Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2008.
31. **Kazlauskienė V., Christauskas Č.** Business Valuation Model Based on the Analysis of Business Value Drivers. Inžinerinė ekonomika, 2008, Nr. 2, p. 23–31.
32. **Ketz J.** A critical look at the new purchase accounting for M&A transactions. Journal of Corporate Accounting & Finance, 2002, Vol. 13, Iss. 2, p. 61-64.
33. **Kothavala K.** Proportional consolidation versus the equity method: A risk measurement perspective on reporting interests in joint ventures. Journal of Accounting & Public Policy, 2003, Nr. 22 (6), p. 517- 539.
34. **Laughton D., Guerrero R., Lessard D.** Real Asset Valuation: A Back-to-basics Approach. Journal of Applied Corporate Finance, 2008, Vol. 20, Iss. 2, p. 46-65.

35. **Lietuvos Respublikos Akcinių bendrovių įstatymas**. Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914.
36. **Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas**. Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262.
37. **Lietuvos respublikos Įmonių grupės konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymas.** Valstybės žinios, 2008, Nr. 79-3099.
38. **Levišauskaitė K., Legenzova R.** Perėjimas prie tarptautinių apskaitos standartų Lietuvoje: proceso ir poveikio verslui analizė // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, 2004, Nr. 32, p. 77-94.
39. **Mackevičius J.** Įmonių finansinių ataskaitų informacija: reikšmė, vertinimas, analizė. // Informacijos mokslai, 2006, Nr. 37, p. 53-63.
40. **May R., Sundem G.** Research for accounting policy: an overview. Accounting Review, 2006, No. 47, p. 747-763.
41. **Manne H.** Mergers and the market for corporate control. The Journal of Political Economy, 2005, Vol. 73, Iss. 2, p. 110-120.
42. **Mellen C., Evans F.** Valuation for M&A: Building Value in Private Companies. London: Wiley, 2010.
43. **Mian S., Smith C.** Incentives for unconsolidated financial reporting. Journal of Accounting and Economics, 2000, Vol. 12, Iss. 1, p. 141-171.
44. **Mishkin F**. Financial consolidation: Dangers and opportunities. Journal of Banking & Finance, 2003, Vol. 23, Iss. 2, p. 675-691.
45. **Muller V. O.** Evidence from the German capital market regardin the value relevance iof consolidates versus parent comany financial statements. Annals of the University of Oradea, Economic Science Series, 2011, Nr. 20 (1), p. 636-642.
46. **Nobes C.** Rules – based Standards and the Lack of Principles in Accounting. London: University of Reading, 2005.
47. **Novickytė L., Šileika T.** Įmonių susiliejimų ir įsigijimų teoriniai ir praktiniai aspektai. Business management and education, 2010, Nr.6, p. 12-21.
48. **Nurnberg H.** Objectives of financial reporting, aboriginal cost, and pooling of interests accounting. Accounting Historians Journal, 2012, Nr. 39 (2), p. 45-80.
49. **Parker R.** Explaining national differences in consolidated accounts. Accounting and Business Research, 2007, Vol. 7, Iss. 27, p. 203-207.
50. **Rudžionienė K.** Finansinių ataskaitų elementų įvertinimo būdai viešojo ir privataus sektoriaus apskaitoje. // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, 2009, Nr. 2(15), p. 227-236.
51. **Schipper K.** The introduction of International Accounting Standards in Europe: Implications for international convergence. European Accounting Review, 2005, Vol. 14, Iss. 1, p. 101-126.

52. **Sherman A.** Preventing post-M&A problems. Jounarl of Corporate Accounting & Finance, 2006, Vol. 17, Iss. 2, p. 19-25.
53. **Trumpaitė I.** Šiuolaikinė verslo vertės valdymo koncepcija. Verslas, vadyba ir studijo, 2008, p. 84–93
54. **Zollo M., Meier D.** What is M&A performance?. The Academy of Management Perspectives, 2008, Iss. 22, Iss. 3, p. 55-77.
55. **Walker R. G.** International accounting compromises: the case of consolidation accounting. Abacus, 2008, Vol. 14, Iss. 2, p. 97-111.
56. **Woodlock P., Peng G.** How will valuation changes affect M&A deals?. Journal of Corporate Accounting & Finance, 2009, Vol. 20, Iss. 4, p. 49-61.
57. **Wruck K.** Financial policy, internal control, and performance Sealed Air Corporation's leveraged special dividend. Journal of Financial Economics, 2004, Vol. 36, Iss. 2, p. 157-192.

ANOTACIJA

Buinicka J. Finansinių ataskaitų paruošimo konsolidavimui metodika / Ekonomikos ir finansų valdymo krypties magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. L. Giriūnas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2015. – 62 p.

Magistro baigiamajame darbe yra atskleidžiami tarptautinės finansinės apskaitos atskaitomybės standartų ir Lietuvos norminės investicijos apskaitos principai, suformuojant teorines finansinių ataskaitų paruošimo konsolidavimui metodikos prielaidas bei tyrimu patikrinant pastarųjų praktinį adekvatumą. Pirmame skyriuje pateikiami mokslinės literatūros analizės rezultatai konsoliduotų ataskaitų sudarymo klausimais. Šiame skyriuje taip pat pateikiamos pagrindinės sąvokos, susijusios su atskaitomybės konsolidacija, nagrinėjami apibrėžimai, vertinamos įvairios priklausomų organizacijų kontrolės formos, o taip pat atskleidžiama ekonominė tokių sąvokų (susiliejimas ir įsigijimas, dalykinė reputacija, mažumos dalis) esmė. Antrame skyriuje nagrinėjami metodologiniai investicijų į įvairių rūšių priklausomas organizacijas aspektai, pateikiami investicijų įvertinimo būdai, aprašomos pagrindinės konsoliduotų ataskaitų rūšys. Trečiame skyriuje pateikiamas organizacijų grupės atskaitomybės konsolidavimo pavyzdys, pagrindžiant atitinkamų apskaitos metodų taikymą, ir atliekama šių metodų taikymo rezultatų lyginamoji analizė.

Reikšminiai žodžiai: Finansinių ataskaitų konsolidavimas, apskaitos metodai, nuosavybės metodas, proporcingas bendrųjų finansinių atskaitų pateikimo metodas, susijungimo metodas, savikainos metodas.

ANNOTATION

Buinicka J. Methods of financial statements preparation for consolidation / Masters Work in Economics. Supervisor doc. dr. L. Giriūnas.– Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2014. – 62 p.

This master thesis discloses international financial accounting and reporting standards for the investment Lithuanian normative accounting principles to form a theoretical consolidation of the financial statements preparation methodology assumptions recent study by checking the adequacy of the practical. The first section presents the scientific literature analysis of consolidated reporting issues. This section also contains the key concepts related to the consolidation of accounts, definitions, evaluated various forms of control-dependent organizations, as well as the disclosure of such economic concepts (mergers and acquisitions, goodwill, minority interest) is all about. The second chapter examines the methodological investment in different types of organizations, dependent aspects of the investment appraisal techniques, and also describes the basic consolidated statements types. The third section provides a group of organizations reporting consolidation example, in support of appropriate record-keeping methods and performed these methods results in a comparative analysis.

Keywords: Financial statements consolidation, accounting methods, equity method, proportional consolidation, pooling method, cost method.

Buinicka J. Finansinių ataskaitų paruošimo konsolidavimui metodika / Ekonomikos ir finansų valdymo krypties magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. L. Giriūnas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2015. – 62 p.

SANTRAUKA

Pilna ar dalinė kitų kompanijų kontrolė lemia agreguotos finansinės atskaitomybės konsolidaciją. Konsolidacijos pagalba įtraukiami visų dukterinių ir priklausomų organizacijų individualių finansinių atskaitomybių rodikliai. Tokia atskaitomybė turi atspindėti visos kompanijų grupės, kurių kapitale tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvauja pagrindinė kompanija, veiklos rezultatyvumą.

Tyrimo tikslas – atlikti konsolidavimo metodų palyginamąją analizę, remiantis tarptautinės finansinės apskaitos standartais ir Lietuvos norminės investicijų apskaitos principais.

Tyrimo uždaviniai: 1) Atlikti mokslinės literatūros, skirtos konsoliduotų ataskaitų formavimo ypatumams, analizę; 2) Apibrėžti konkrečius metodus ir procedūras, kurios leistų Lietuvos organizacijoms sudaryti konsoliduotas ataskaitas, atitinkančias tarptautinius standartus; 3) Atlikti konsoliduotos ataskaitos sudarymo metodų tyrimą AB „X“ pavyzdžiu.

Šio darbo apibrėžtyje nagrinėjami ir analizuojami pagrindiniai procedūros ir reikalavimai, reglamentuoti tarptautinės atskaitomybės standartais, tarpusavyje susijusių organizacijų konsoliduotai atskaitomybei formuoti. Didelis dėmesys skiriamas investicijų į priklausomas organizacijas metodologijos, priimtos tarptautinėse apskaitos sistemose, ekonominei esmei. Konsoliduotų ataskaitų sudarymo metodus iliustruojančio vieningo pavyzdžio naudojimas leidžia šio darbo rezultatus naudoti praktikoje.

Išanalizavus praktinius metodų taikymo principus, kuriais gali būti konsoliduojamos investicijos, nustatyta, kad tikslingiausia taikyti dalinio dalyvavimo metodą, nes jis garantuoja atitikimą apskaitos principams, o finansiniai rodikliai atskleidžiami nepiktnaudžiaujant konsolidacijos rezultatais. Savikainos metodą yra tikslinga taikyti tik tais atvejais, kai įsigytas akcijas yra numatoma perparduoti trumpuoju laikotarpiu. Visgi, naudojant savikainos metodą, jei duomenys investuotojams yra reikšmingi, aiškinamajame rašte informacija apie šias investicijas turėtų būti pateikiama nuosavybės metodu. Pabrėžtina, kad proporcingas bendrųjų finansinių ataskaitų pateikimo ir susijungimo metodai neturėtų būti naudojami konsoliduojant finansines ataskaitas, nes jie nėra visuotinai pripažinti. Be to, manipuliacijos tikimybė yra pakankamai didelė.

Buinicka J. Methods of financial statements preparation for consolidation / Masters Work in Economics. Supervisor doc. dr. L. Giriūnas.– Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2015. – 62 p.

SUMMARY

Full or partial control of other companies in the aggregate results in the consolidation of financial statements. Consolidation of all subsidiaries included in the aid-dependent organizations and individual financial statements of. Such statements shall reflect all Group of Companies based in the capital directly or indirectly involved in a major company, operating performance.

Purpose of this Master thesis is to perform a comparative analysis of consolidation methods, based on international financial reporting standards and regulatory Lithuanian investment accounting principles.

The tasks are as follows: 1) To conduct analysis of scientific literature on the formation of the consolidated accounts; 2) To determine the specific methods and procedures that enable organizations to Lithuania consolidated statements that comply with international standards; 3) to perform an analysis of statement consolidation by using AB „X“ as an example.

Within the framework of this work are analyzed the main requirements and procedures, as defined in international reporting standards, interrelated organizations consolidated statements form. Much attention is paid to investment-related organizations methodology adopted international accounting systems of economic substance. Consolidated reporting methods illustrates single model enables the use of the results of this work in practice.

An analysis of the practical application of the principles of the methods that can be consolidated investment. It was found that the best approach is to apply the method of partial participation, because it ensures compliance with the principles of accounting and financial indicators are reflected in the consolidation of the results of misuse. Cost method is appropriate to apply only in cases where the acquired shares are intended to be resold in the short term. However, using the cost method, if the data is important to investors, in the notes information about these investments provide the equity method. It should be noted that a balanced overall financial reporting and mergers methods should not be used for the consolidation of financial statements, because they are not universally recognized, but also the manipulation of the probability is quite high.

PRIEDAI

1 priedas

Organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ balanso ataskaitos suvestinė už 2014 m., Lt

		Organizacija X	Organizacija Y	Organizacija Z
A.	**ILAGALAIKIS TURTAS**	2989616	2898414	2371347
I.	NEMATERIALUSIS TURTAS	1812	268	3641
I.1.	Plėtros darbai			
I.2.	Prestižas			
I.3.	Patentai, licencijos			
I.4.	Programinė įranga	1812	268	3641
I.5.	Kitas nematerialus turtas			
II.	MATERIALUSIS TURTAS	2987804	2898146	2367706
II.1.	Žemė	63121		
II.2.	Pastatai ir statiniai	301587		
II.3.	Mašinos ir įrengimai	31169		
II.4.	Transporto priemonės	50147	143629	203147
II.5.	Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrengimai	2089651	1879841	1519870
II.6.	Nuomojamų patalpų turtas	415981	854102	621542
II.7.	Kitas materialusis turtas	0	0	0
II.8.	Investicinis turtas			
II.8.1.	Žemė			
II.2.2.	Pastatai			
III.	FINANSINIS TURTAS			
III.1.	Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones	79869	0	0
III.2.	Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms			
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos			
III.4.	Kitas finansinis turtas			
IV.	KITAS ILGALAIKIS TURTAS			
IV.1.	Atidėtojo mokesčio turtas			
IV.2.	Kitas ilgalaikis turtas			
B.	**TRUPALAIKIS TURTAS**	**13562082**	**6942053**	**8970150**
I.	ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	12676967	5933965	8175182
I.1.	Atsargos	12255026	5752032	7912626
I.1.1.	Žaliavos ir komplekt., gaminiai, kt. prekės	1099141	245163	125984
I.1.2.	Nebaigta statyba			
I.1.3.	Pagaminta produkcija	1019871	591457	569860
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	10136014	4915412	7216782
I.2	Išankstiniai apmokėjimai	70159	32101	61214
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys	351782	149832	201342
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	694800	742294	589175
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	232959	231108	232805
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos			
II.3.	Kitos gautinos sumos	461841	511186	356370

Tęsinys kitame lape

III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS		61479	
III.1.	Trumpalaikės investicijos			
III.2.	Terminuoti indėliai		61479	
III.3.	Kitas trumpalaikis turtas			
IV.	PNIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	190315	204315	205793
	TURTO IŠ VISO:	**16551698**	**9840467**	**11341497**
C.	**NUOSAVAS KAPITALAS**	1065367	**792342**	1043820
I.	KAPITALAS	700000	700000	700000
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	700000	700000	700000
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)			
I.3.	Akcijų priedai			
I.4.	Savo akcijos			
II.	PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)			
III.	REZERVAI	60000	60000	60000
III.1.	Privalomasis	60000	60000	60000
III.2	Savoms akcijoms įsigyti			
III.3.	Kiti rezervai			
IV.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	305367	32342	283820
IV.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	305367	32342	283820
IV.2.	Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)			
D.	**DOTACIJOS, SUBSIDIJOS**			
E.	**MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI**	**15486331**	**9048125**	**10297677**
I.	PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	304027	737351	482480
I.1.	Finansinės skolos	304027	737351	482480
I.1.1.	Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	304027	737351	482480
I.1.2.	Kredito įstaigos			
I.1.3.	Kitos finansinės skolos			
I.2.	Skolos tiekėjams			
I.3.	Gauti išankstiniai apmokėjimai			
I.4.	Atidėjimai			
I.4.1.	Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo			
I.4.2.	Pensijų ir panašių įsipareigojimų			
I.4.3.	Kiti atidėjimai			
I.5.	Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas			
I.6.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai			
II.	PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	15182304	8310774	9815197
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	268076	282551	283554
II.2.	Finansinės skolos			
II.2.1.	Kredito įstaigoms			
II.2.2.	Kitos skolos			

Tęsinys kitame lape

II.3.	Skolos tiekėjams	13580068	7172798	8349335
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai	721040	159753	598451
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai			
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	567150	535798	551276
II.7.	Atidėjiniai			
II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	45970	159874	32581
	NUOSAVO KAPTAILO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	**16551698**	**9840467**	**11341497**

2 priedas

Organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ pelno (nuostolio) ataskaitos suvestinė už 2014 m., Lt

		Organizacija Z	**Organizacija X**	**Organizacija Y**
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	46884745	26286409	43016080
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	34543181	18389725	31254593
III.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	12341564	7896684	11761487
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	9838112	6413084	8658617
IV.1	Pardavimo			
IV.2	Bendrosios ir administracinės	9838112	6413084	8658617
V.	TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	2503452	1483600	3102870
VI.	KITA VEIKLA			
VI.1	Pajamos			
VI.2	Sąnaudos			
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	138135	190373	92898
VII.1	Pajamos	9876	55911	10947
VII.2	Sąnaudos	-128259	-134462	-81951
VIII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	2641587	1673973	3195768
IX.	PAGAUTĖ			
X.	NETEKIMAI			
XI.	PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	2641587	1673973	3195768
XII.	PELNO MOKESTIS	692096	438581	837291
XIII.	SOCIALINIS MOKESTIS			
XIII.	GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1949491	1235392	2358477

3 priedas

Organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ balanso ataskaitos pirminis konsolidavimas už 2014 m., Lt

		Organizacija X	Organizacija Y	Organizacija Z	Konsoliduotas rezultatas
A.	**ILAGALAIKIS TURTAS**	2989616	2898414	2371347	8259377
I.	NEMATERIALUSIS TURTAS	1812	268	3641	5721
I.1.	Plėtros darbai				0
I.2.	Prestižas				0
I.3.	Patentai, licencijos				0
I.4.	Programinė įranga	1812	268	3641	5721
I.5.	Kitas nematerialus turtas				0
II.	MATERIALUSIS TURTAS	2987804	2898146	2367706	8253656
II.1.	Žemė	63121			63121
II.2.	Pastatai ir statiniai	301587			301587
II.3.	Mašinos ir įrengimai	31169			31169
II.4.	Transporto priemonės	50147	143629	203147	396923
II.5.	Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrengimai	2089651	1879841	1519870	5489362
II.6.	Nuomojamų patalpų turtas	415981	854102	621542	1891625
II.7.	Kitas materialusis turtas	0	0	0	0
II.8.	Investicinis turtas				0
II.8.1.	Žemė				0
II.2.2.	Pastatai				0
III.	FINANSINIS TURTAS				0
III.1.	Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones	79869	0	0	79869
III.2.	Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms				0
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos				0
III.4.	Kitas finansinis turtas				0
IV.	KITAS ILGALAIKIS TURTAS				0
IV.1.	Atidėtojo mokesčio turtas				0
IV.2.	Kitas ilgalaikis turtas				0
B.	**TRUPALAIKIS TURTAS**	**13562082**	**6942053**	**8970150**	29474285
I.	ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	12676967	5933965	8175182	26786114
I.1.	Atsargos	12255026	5752032	7912626	25919684
I.1.1.	Žaliavos ir komplekt., gaminiai, kt. prekės	1099141	245163	125984	1470288
I.1.2.	Nebaigta statyba				0
I.1.3.	Pagaminta produkcija	1019871	591457	569860	2181188
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	10136014	4915412	7216782	22268208
I.2	Išankstiniai apmokėjimai	70159	32101	61214	163474
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys	351782	149832	201342	702956
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	694800	742294	589175	2026269
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	232959	231108	232805	696872
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių				0

Tęsinys kitame lape

3 priedo tęsinys

	skolos				
II.3.	Kitos gautinos sumos	461841	511186	356370	1329397
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS		61479		61479
III.1.	Trumpalaikės investicijos				0
III.2.	Terminuoti indėliai		61479		61479
III.3.	Kitas trumpalaikis turtas				0
IV.	PNIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	190315	204315	205793	600423
	TURTO IŠ VISO:	**16551698**	**9840467**	**11341497**	**37733662**
C.	**NUOSAVAS KAPITALAS**	1065367	**792342**	1043820	**2901529**
I.	KAPITALAS	700000	700000	700000	**2100000**
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	700000	700000	700000	2100000
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)				0
I.3.	Akcijų priedai				0
I.4.	Savo akcijos				0
II.	PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)				0
III.	REZERVAI	60000	60000	60000	180000
III.1.	Privalomasis	60000	60000	60000	180000
III.2	Savoms akcijoms įsigyti				0
III.3.	Kiti rezervai				0
IV.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	305367	32342	283820	621529
IV.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	305367	32342	283820	621529
IV.2.	Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)				0
D.	**DOTACIJOS, SUBSIDIJOS**				0
E.	**MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI**	**15486331**	**9048125**	**10297677**	34832133
I.	PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	304027	737351	482480	1523858
I.1.	Finansinės skolos	304027	737351	482480	1523858
I.1.1.	Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	304027	737351	482480	1523858
I.1.2.	Kredito įstaigos				0
I.1.3.	Kitos finansinės skolos				0
I.2.	Skolos tiekėjams				0
I.3.	Gauti išankstiniai apmokėjimai				0
I.4.	Atidėjimai				0
I.4.1.	Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo				0
I.4.2.	Pensijų ir panašių įsipareigojimų				0
I.4.3.	Kiti atidėjimai				0
I.5.	Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas				0
I.6.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai				0
II.	PER VIENERIUS METUS	15182304	8310774	9815197	33308275

Tęsinys kitame lape

	MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI				
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	268076	282551	283554	834181
II.2.	Finansinės skolos				0
II.2.1.	Kredito įstaigoms				0
II.2.2.	Kitos skolos				0
II.3.	Skolos tiekėjams	13580068	7172798	8349335	29102201
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai	721040	159753	598451	1479244
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai				0
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	567150	535798	551276	1654224
II.7.	Atidėjiniai				0
II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	45970	159874	32581	238425
	NUOSAVO KAPTAILO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	**16551698**	**9840467**	**11341497**	37733662

4 priedas

Organizacijų „X“, „Y“ ir „Z“ pelno (nuostolių) ataskaitos priminis konsolidavimas už 2014 m., Lt

		Organizacija Z	**Organizacija X**	**Organizacija Y**	**Konsolidacijos rezultatas**
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	46884745	26286409	43016080	116187234
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	34543181	18389725	31254593	84187499
III.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	12341564	7896684	11761487	31999735
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	9838112	6413084	8658617	24909813
IV.1	Pardavimo				0
IV.2	Bendrosios ir administracinės	9838112	6413084	8658617	24909813
V.	TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	2503452	1483600	3102870	7089922
VI.	KITA VEIKLA				0
VI.1	Pajamos				0
VI.2	Sąnaudos				0
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	138135	190373	92898	421406
VII.1	Pajamos	9876	55911	10947	76734
VII.2	Sąnaudos	-128259	-134462	-81951	-344672
VIII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	2641587	1673973	3195768	7511328
IX.	PAGAUTĖ				0
X.	NETEKIMAI				0
XI.	PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	2641587	1673973	3195768	7511328
XII.	PELNO MOKESTIS	692096	438581	837291	1967968
XIII.	SOCIALINIS MOKESTIS				0
XIII.	GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1949491	1235392	2358477	5543360